

კონფიდენციალურობის პრინციპის უტილიტარიანისტული ანალიზი ადამიანის უფლებათა დაცვის ჭრილში

ლაშა ლურსმანაშვილი

საქართველოს უნივერსიტეტის

სამართლის სკოლის ბაკალვრიატის სტუდენტი

“The world will not be destroyed

by those who do evil, but by those who

watch them without doing anything”

- Albert Einstein

აბსტრაქტი

ადვოკატის პროფესიული საქმიანობა ეფუძნება მნიშვნელოვან სახელმძღვანელო დებულებებს, რომლებსაც სხვაგვარად საადვოკატო საქმიანობის პრინციპებსაც უწოდებენ. პრინციპები იგივე ეთიკური პოსტულატებია, რომელთა განუხრელი დაცვაც, საადვოკატო საქმიანობის განხორციელებისას, წარმოადგენს ნებისმიერი ადვოკატის წარუვალ, მორალურ ვალდებულებას. კონფიდენციალურობის პრინციპი ერთერთი იმ პრინციპთაგანია, რომლის ეთიკური ღირებულება განუზომელია ნებისმიერი ადვოკატისთვის, მაგრამ არის თუ არა იგი იმდენად განუზომელი რომ ამ უკანასკნელს დაცვის ისეთი მასშტაბი მიენიჭოს, რომ თავისი ხარისხით, თითქმის აბსოლუტური ხასიათი შეიძინოს? კონფიდენციალურობის პრინციპის ქართული მოდელი მართალია სწორად წარმოაჩენს ამ უკანასკნელის ფუნქციონალურ და შინაარსობრივ ღირებულებასა და დატვირთვას, მაგრამ სარისკოა მოქმედების ისეთი ფართო არეალის დადგენა, რომელსაც ითვალისწინებს დღევანდელი მოწესრიგება. აღსანიშნავია, რომ სტატია მიზნად არ ისახავს კონფიდენციალურობის პრინციპის ღირებულების დაკნინებას, პირიქით მასში საფუძვლიანად არის გაანალიზებული ქართული საკანონმდებლო და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მექანიზმებით დადგენილი სტანდარტები, ამ უკანასკნელის მნიშვნელობა და ღირებულება. პირიქით, მის მიზანს წარმოადგენს ქართული სამართლებრივი ჩარჩოს სრულყოფა. ამდენად, იგი მიზნად ისახავს კონფიდენციალურობის პრინციპის ქართული მოდელის ანალიზს. კერძოდ, სტატიის მოკრძალებული მცდელობაა როგორც კონფიდენციალურობის პრინციპის ქართული მოდელის ეთიკურობის საკითხის, უტილიტარიანისტული შეფასების ტესტის მეშვეობით გააზრება, აგრეთვე, კონფიდენციალურობის პრინციპის ქართული პერსპექტივის ძირითადი უფლებების ჭრილში განხილვა.

საკვანძო სიტყვები: კონფიდენციალურობის პრინციპი, უტილიტარიანიზმი, ძირითადი უფლებები, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ეთიკის კოდექსი, ეთიკის კომისია.

1. შესავალი

ეთიკური ნორმები საზოგადოებრივი ურთიერთობების სოციალურ-კულტურულ მოვლენათა რიგს განეკუთვნება. მარტივად, რომ ვთქვათ ეთიკური ნორმა სოციალურ-კულტურული მოვლენაა, რომლის ევოლუციაც დამოკიდებულია სოციალურ-კულტურული სტანდარტების ცვლილებაზე, განვითარებასა ან ზოგ შემთხვევაში შესაძლებელია, გაუარესებაზეც კი. ამრიგად, სარისკო საქმე იქნებოდა ეთიკური ნორმების ზუსტი განმარტების ძიება და მათი ერთიან დეფინიციასში მოქცევის მცდელობა. რა საკვირველია, არც მაქვს მათი უნიფიკაციის პრეტენზია, ვინაიდან ძნელია, ზოგადად, და მითუმეტეს სამართალში, ერთიანი და ყოვლისმომცველი ცნებების შემუშავება. ამდენად, ეთიკური ნორმის სოციალური თვისების ანალიზისას, ვადგენთ, რომ იმას, რასაც საზოგადოება ერთ დროს ამორალურად და არაეთიკურად მიიჩნევდა, ახლა პირიქით შესაძლებელია, რომ სრულიად მორალურად და ეთიკურადაც კი მიიჩნევდეს. ამის ნათელი დასტურია, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის ევოლუციური განმარტების ფუნქცია, რომელიც მკვეთრად გამოხატული დინამიურობით, მოქნილობითა და საზოგადოებრივ ურთიერთობებთან ადაპტირებით გამოირჩევა. საინტერესოა კოსტელო რობერტის საქმე, რომელშიც სასამართლოს მითითება კონვენციის ევოლუციური განმარტების მიზანშეწონილობაზე სრულიად რელევანტურია.

ეთიკური ნორმების ისტორიული რეტროსპექტივა გვიჩვენებს, რომ საზოგადოება ყოველთვის მისწრაფვოდა საყოველთაო ეთიკური დებულებების შექმნისკენ. ამდენად, ნებისმიერი ქვეყნის საზოგადოებრივ, სოციალურ-პოლიტიკურ-სამართლებრივ სისტემაში გაბატონებული იყო ერთიანი „სწორი მორალის“ პრიმატი, რომელიც გამოირჩეოდა განსაკუთრებული ობიექტურობითა და საყოველთაოობით. შედარებით უფრო გვიან, განმანათლებლების პერიოდში და მოგვიანებით XIX-XX საუკუნეებში, როდესაც წინა პლანზე ადამიანის თავისუფალი გონის პრიორიტეტმა გადმოინაცვლა, მორალურ-ეთიკურმა ნორმებმა დაიწყეს ინდივიდუალიზმთან მორგება და მკვეთრად გამოხატული სუბიექტური ხასიათი მიიღეს. ჩემი მოკრძალებული აზრით, დღესდღეობით ლიბერალიზმის ყვავილობის ხანაში არც დგას მორალურ-ეთიკური ცნების საყოველთაოდ განმარტების გარდაუვალი საჭიროება, ეს უფრო ფილოსოფოსებისა და თეოლოგიების სამსჯელო ასპარეზია, ჯერ ეს ერთიც იმიტომ, რომ მისი ერთიანი დეფინიციის შემუშავება რთულია, და მეორეც იმიტომ, რომ დღესდღეობით ნებისმიერი პირის აღქმა მორალისა და ეთიკის შესახებ ინდივიდუალური და აბსოლუტურად სუბიექტურია.

კანონიერება და სამართლიანობა ურთიერთდამოკიდებულ კომპონენტებს წარმოადგენენ. ნებისმიერი ნორმატიული აქტის, საკანონმდებლო ნორმის, ძალაში შესვლამდე გარდა უამრავი გასათვალისწინებელი მოქმედებისა, ხდება თავად ასეთი ნორმის სამართლიანობის შეფასება. სამართლიანობა კი მეტწილად შეფასებით კატეგორიათა რიცხვს განეკუთვნება. შესაბამისად, სამართლიანობის რეცეპტი ბუნებაში მზა სახით არ გვხვდება. მიუხედავად აღნიშნული სირთულისა, ეს სულაც არ უნდა იქნეს გაგებული ისე, თითქოს ასეთი გამოწვევის გამო, კანონმდებელი ერიდება საკანონმდებლო ნორმის სამართლიანობის ჭრილში განხილვას. საინტერესოა, რა არის სამართლიანობის შეფასების კრიტერიუმები? შეგნებულად მივუთითებ, „სამართლიანობის“ მზა ფორმის არ არსებობის ფაქტზე. ამდენად, ნორმის სამართლიანობის შეფასება თითოეული ინდივიდის თვალსაწიერიდან გამომდინარეობს. მაგალითად, ზოგი ემხრობა კანაფის ლეგალიზაციას, ზოგი - არა. ერთნი მიუთითებენ აბორტის აკრძალვაზე, მეორენი ამტკიცებენ აბორტის დაშვების აუცილებლობას. ერთნი მიუთითებენ ევთანაზიის აკრძალვაზე, მეორენი პირიქით, აქტიური ევთანაზიის ლეგალიზაციას უჭერენ მხარს. დასახელებული საკითხების ანტაგონისტი და პროტაგონისტი მხარე აუცილებლად ჩამოაყალიბებს მისი პოზიციის გამამყარებელ საკმაოდ წონად არგუმენტს. ეს არგუმენტი კი ძირითადად იქნება მათი პოზიციის სამართლიანობის გამამყარებელი საშუალება. ერთნი არგუმენტად გამოიყენებენ მორალს, მეორენი რელიგიას, მესამენი ლოგიკას, მეოთხენი თავისუფლებას. მოცემულ შემთხვევაში, ამოსავალი წერტილი არის არა არგუმენტის სისწორე, არამედ ის, რომ საკითხის სამართლიანობა ყოველ ადამიანს სხვადასხვაგვარად ესმის და ასეთი „სამართლიანობა“ საკუთარი „სამართლიანი“ შეხედულებებისა და არგუმენტების მეშვეობით მყარდება. ამდენად, კანონმდებლის დაუღალავი შრომის მიუხედავად, პრაქტიკულად ვერ მოხერხდება „ოქროს შუალედის“ შემცველი საკანონმდებლო სისტემის შეთავაზება, აბსოლუტური ჭეშმარიტების ძიება. იმიტომ, პრობლემატური საკითხების ირგვლივ ყოველთვის გაჩაღდება მსჯელობა და რთული იქნება კონსენსუსის მიღწევა.

იურისტის მოქმედებას განსაზღვრავს კანონი. შესაბამისად კანონი ახდენს იურისტის თვითნებობის ბოჭვას და განსაზღვრავს დასაშვებ თუ დაუშვებელ ქცევის წესებს. გამომდინარე იქედან, რომ სამართლიანობისა და კანონიერების პრობლემას ყველაზე უფრო მეტად, აღიქვამს ვინ, თუ არა იურისტი, მას უწევს მნიშვნელოვანი ცხოვრებისეული გამოწვევის წინაშე დადგომა: აღასრულოს მისთვის უსამართლო კანონი და დაიცვას კანონიერება თუ არ აღასრულოს კანონი და დაიცვას სამართლიანობა, რომელიც როგორც ვახსენეთ, მორალურ-ეთიკური და სხვა ღირებულებების შეფასების საგანს განეკუთვნება. ეს ჭიდილი ერთის მხრივ „შეუიარაღებელი თვალისთვის“ მარტივად აღქმადი მოცემულობაა, მეორეს მხრივ, ასეთ პრობლემებთან მიმართებით იურისტის მონაწილეობით ყველაზე უფრო დიდი ბრძოლა საკუთარ თავთან, სინდისთან და მორალთან ბრძოლაა. მიღებული გადაწყვეტილების აღსრულება შესაძლებელია, რომ იყოს მარტივი, თუმცა თავად პროცესი, რასაც იურისტი გადის ამ გადაწყვეტილების მიღებამდე განსაკუთრებული კომპლექსურობით ხასიათდება.

როგორც ვახსენეთ, ეთიკური ნორმების საკითხი განსაკუთრებით მწვავედ დგას იურისტის პროფესიაში. გადაჭარბებული არ იქნება, თუ ვიტყვით, რომ ეთიკურ-მორალური დილემებით სავსეა სამართალმცოდნეობა და იურისტის პროფესიული ასპარეზი. რა არის სწორი და რა არის უფრო სწორი სწორედაც რომ რიგითი იურისტის შინაგანი ღირებულებების კონფლიქტის შედეგად მიღებულ პასუხს წარმოადგენს. თუმცა, მთელი დატვირთვა, სიმძიმე და სიმწვავე იურისტის პროფესიისა, რომელსაც მუდამ თან სდევს მორალისა და ეთიკის უხილავი აჩრდილი მდგომარეობს იმაში, რომ იურისტის პროფესიაში განხორციელებულ ნებისმიერ ქმედებას მოჰყვება შესაბამისი პასუხისმგებლობა, დგება შესაბამისი სამართლებრივი შედეგი და უკავშირდება შესაბამისი უფლებებისა და ვალდებულებების წარმოშობას. ამიტომ, ძნელია განსაჯო რა მოჰყვება მიღებულ გადაწყვეტილებას, მთელი დარჩენილი ცხოვრება სინდისის ქენჯნა თუ ეთიკური გადაწყვეტილების მიღებით, ღირსეულად დათესილი და შემდეგ ასევე ღირსეულად მომკილი სამართლებრივი პასუხისმგებლობა. ამის აღნიშვნა მიწევს გამომდინარე, თავად ეთიკისა და მორალური ნორმის უკიდურესად სუბიექტური შინაარსისა. რამეთუ ხშირ შემთხვევაში სამართლის მიზანს წარმოადგენს როგორც, „უმეტესობისთვის“ მისაღები მორალური წესრიგის შექმნის მცდელობა, ასევე სამართლებრივი წონასწორობის შექმნისკენ სწრაფვა და „შედარებით უფრო“ ბალანსირებული სისტემის უზრუნველყოფა. ამდენად, დასახელებული პროფესია არ უჩივის ეთიკურ-მორალური დილემების ნაკლებობას. ამიტომ, სწორედ იურისტზეა საბოლოო გადაწყვეტილების მიღება დამოკიდებული, რაც ხშირ შემთხვევაში არცთუ ისე მარტივია.

ამდენად, ადვოკატის ცხოვრებაში არსებული ნებისმიერი გამოწვევა სასწორის პინებზე მოთავსებული ღირებულებების შეჯიბრს ჰგავს. ასეთი სასწორი, თითოეული ადამიანის ცნობიერში გვხვდება, ზოგან ემოციური, ზოგან ინტელექტუალური, ზოგან რელიგიური ან სხვა ფორმით. თუმცა ჩვეულებრივი სასწორისგან განსხვავებით, სადაც სხვადასხვა საგნების ჩვენთვის სასურველ უკვე არჩეულ წონას ვათავსებთ და დანარჩენს უკვე სასწორის მექანიზმს ვანდობთ, ინდივიდის შინაგანი სასწორი შედარებით უფრო რთულად ფუნქციონირებს, ჩვენ თავად ვართ ასეთი სასწორის შემქმნელები და ჩვენ თავად ვანიჭებთ ასაწონ სიკეთებს შესაბამის ღირებულებას. ამიტომ, დაფიქსირებული შედეგი, მეტწილად ჩვენივე არჩევანის პროდუქტია, რაზეც, თითოეულმა ჩვენგანმა განსაკუთრებით, კი ადვოკატმა, რომელიც სხვებთან შედარებით, სპეციალური ცოდნით აღჭურვილია პირია, უნდა აიღოს, განხორციელებული ქმედების თანმდევი შესაბამისი პასუხისმგებლობა. ნიუტონის კანონი, ქმედება იწვევს უკუქმედებას, აქაც რელევენტურია.

2. კონფიდენციალურობის პრინციპი: კლიენტის პრივილეგია სხვათა უფლებების პირისპირ

კონფიდენციალურობის პრინციპის ნორმატიული მოწესრიგება ადგენს, რომ კლიენტის პრივილეგიას, იყოს დაცული ნებისმიერი სახის ინფორმაციის გამჟღავნებისგან გააჩნია უპირატესი იურიდიული ძალა

ადვოკატის უფლებასთან მიმართებით, გამჟღავნოს მათი კომუნიკაციისას მიღებული ინფორმაცია განსაკუთრებული და საგულისხმო ფაქტობრივი გარემოებების არსებობისას. საკუთრივ, კონფიდენციალურობის პრინციპის თითქმის „განუზომელი და აბსოლუტური“ დაცვის ხარისხი კლიენტს ანიჭებს დომინანტურ მდგომარეობას არამხოლოდ ადვოკატსა და კლიენტს შორის არსებული ურთიერთობის კუთხით, არამედ თუ ფართოდ განვმარტავთ, სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების, ხოლო ამის გარდა, ზოგადად საზოგადოებრივი მართლწესრიგის დაცვის და კონსტიტუციური უსაფრთხოების განმტკიცებისა და გარანტირების კუთხით. რა შედეგამდე შეიძლება მიგვიყვანოს ამ პრინციპის აღნიშნულმა მოდელომ? თუ კლიენტი ადვოკატს გაანდობს ინფორმაციას, რომ მომავალში კონკრეტულ ინდივიდთა სიცოცხლე დაექვემდებარება ხელყოფას, მოხდება მათი სხეულებრივი სიმრთელის დაზიანება ან ჯანმრთელობის გაუარესება, ხოლო ადვოკატი ამ ინფორმაციას შეატყობინებს შესაბამის საგამომიებო ორგანოებს, იმისათვის, რომ განხორციელდეს შესაბამისი საფრთხეების პრევენცია, ქართული კანონმდებლობის მიხედვით, იგი დაარღვევს კონფიდენციალურობის პრინციპს. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ჰიპოთეტურად თუ მაინც არსებობს სხვათა ნეგატიური, ბუნებითი უფლებების ხელყოფის გონივრული რისკი და ადვოკატი ადამიანის წარუვალი, დაბადებით მინიჭებული უფლებების დაცვის მოტივითა და ასეთი საფრთხის აღკვეთის მიზნით, თუ შეატყობინებს რელევანტურ ორგანოებს, დაარღვევს ეთიკის კოდექსით და „ადვოკატის შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილ კონფიდენციალურობის პრინციპს. საინტერესოა, რატომ უნდა ჩაითვალოს ამ კონტექსტში, ადამიანის ბუნებითი და ნეგატიური უფლებების დაცვის მიზნით განხორციელებული ქმედება, ხელყოფის რეალური საფრთხის და გონივრული ალბათობის არსებობის შემთხვევაში, კანონის და ეთიკური პრინციპების დარღვევად? კიდევ უფრო საინტერესოა იმის განსაზღვრა თუ რა უფრო ეთიკურია, ადამიანის ნეგატიური უფლებების ხელყოფა თუ პირის საპროცესო-სამართლებრივი უფლებით დაცულ სფეროში ჩარევა? თუ ადვოკატის დაცვის ქვეშ მყოფ იქნება ტერორისტული ორგანიზაციის წევრი და იგი მას გაანდობს ასეთი სახის ინფორმაციას, გაცილებით უფრო მიმზიდველი ხდება ეთიკის კოდექსით და „ადვოკატთა შესახებ“ კანონით დადგენილი კონფიდენციალურობის პრინციპის მოდელის ეთიკურობისა და მორალურობის საკითხის განსაზღვრა. სტატიაში დასმული პრობლემა გაანალიზებული იქნება ორ განსხვავებულ კონტექსტში. 1. რატომ უნდა ჩაითვალოს ასეთ შემთხვევაში, შესაბამისი საგამომიებო ორგანოებისთვის ინფორმაციის მიწოდება კანონისა და ადვოკატის ეთიკური პრინციპების დარღვევად, და რამდენად იქნება მორალურად გამართლებული ადვოკატმა, რომ მიაწოდოს ან არ მიაწოდოს ასეთი ინფორმაცია საგამომიებო ორგანოებს? უტილიტარიანიზმის სახელით ცნობილი მორალური თეორიის გამოყენების მეშვეობით შევეცდები ამ შეკითხვისთვის პასუხის გაცემას. გარდა ამისა, აღნიშნული შეკითხვისთვის პასუხის გაცემას მივყავართ ადვოკატის სამართლებრივი სტატუსის განხილვის საჭიროებამდე, და, 2. თუ ადვოკატი კონფიდენციალურობის პრინციპის ამ მოდელის პირობებში, დაარღვევს კლიენტის უფლებას იყოს დაცული ინფორმაციის გამჟღავნებისგან, რამდენად ექვემდებარება ადვოკატის ქმედება კონსტიტუციურ სამართლებრივ გამართლებას ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ დადგენილი ძირითად უფლებაში ჩარევის აუცილებლობის შეფასების ტესტის ჭრილში? ასევე, ამ შეკითხვაზე პასუხის გაცემისას, მაგალითები იქნება მოყვანილი ამერიკის უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებებიდან.

კონფიდენციალურობის პრინციპის თაობაზე გამართული დისკუსია დაიწყება ამ უკანასკნელის ფილოსოფიური ასპექტების გააზრებით, ხოლო შემდგომ მოვახდენთ მის სამართლებრივ ანალიზს და შევეცდები ზემოთ დასმული შეკითხვებისთვის პასუხის გაცემას. თუმცა, მანამდე მიზანშეწონილია კონფიდენციალურობის პრინციპის მნიშვნელობის გამოკვეთა და მისი თეორიული განზომილების მიმოხილვა.

3. კონფიდენციალურობის პრინციპის საკანონმდებლო მოწესრიგება

ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსის პრეამბულაში ვკითხულობთ, რომ „ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსის მიზანია საზოგადოების წინაშე დაკისრებული პროფესიული და

ზნეობრივი პასუხისმგებლობიდან გამომდინარე განსაზღვროს პროფესიული ეთიკის ნორმების შესაბამისი ქცევის წესები და დაამკვიდროს ადვოკატის ვალდებულება შეინარჩუნოს პროფესიული ღირსება, პატივი სცეს თავის საქმიანობას და იზრუნოს ადვოკატის პროფესიისადმი მაღალი ნდობის მოპოვებისთვის.“
პრემბულაში დასახული მიზნების განხორციელებას ემსახურება ადვოკატის პროფესიული საქმიანობის პრინციპების თავში განმტკიცებული მნიშვნელოვანი სახელმძღვანელო დებულებები. აპეკ-ის პირველი მუხლი განსაზღვრავს პროფესიული საქმიანობის ძირითად პრინციპებს. პირველი მუხლის თანახმად, ადვოკატი ვალდებულია, პროფესიული საქმიანობის განხორციელებისას, სხვა პრინციპებთან ერთად, იხელმძღვანელოს კონფიდენციალურობის პრინციპით. სამოქალაქო განმარტების ლექსიკონში კონფიდენციალურობა განმარტებულია, როგორც „იმის უზრუნველყოფა, რომ ინფორმაცია ხელმისაწვდომი გახდეს, მხოლოდ იმათთვის, ვისთვისაც იგი არის განკუთვნილი. იგი წარმოადგენს ინფორმაციის უსაფრთხოების დაცვის ერთერთ ქვაკუთხედს და არის ძირითადი ეთიკური პრინციპი მრავალი პროფესიისთვის.“¹ მსგავს სულისკვეთებას იზიარებს ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსი. მე-4 მუხლის თანახმად, „ინფორმაცია, რომელიც ადვოკატისთვის ცნობილი გახდა, მისი პროფესიული საქმიანობის განხორციელებისას, კონფიდენციალურია.“ მე-4 მუხლის პირველი ნაწილის მე-2 წინადადება ადვოკატს აკისრებს ვალდებულებას, არ დაუშვას მესამე პირთა წვდომა კონფიდენციალურ ინფორმაციაზე. ხოლო, მე-3 წინადადება არ აკონკრეტებს იმ ინფორმაციის კატეგორიას, რომელიც ექვემდებარება კონფიდენციალურობის პრინციპით დაცვას. ეს ნიშნავს იმას, რომ ნებისმიერი ინფორმაცია, მიუხედავად მისი ღირებულებისა და კატეგორიისა, იმსახურებს კონფიდენციალურობის პრინციპის მეშვეობით დაცვას, რაც, თავის მხრივ, მისასლმებელი მოვლენაა, და ამ კუთხით კანონმდებელი, ნამდვილად იმსახურებს აპლოდისმენტებს. საინტერესოა, თუ რა შემთხვევაშია დაშვებული კონფიდენციალური ინფორმაციის გამჟღავნება. ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსი იმპერატიულად ადგენს სამ წინაპირობას, რომლის დროსაც დასაშვებია კონფიდენციალური ინფორმაციის გამჟღავნება.² უნდა აღინიშნოს, რომ ამ კუთხით კონფიდენციალური ინფორმაციის გამჟღავნების წინაპირობები საჭიროებს კანონმდებლის მიერ დამატებით გადახედვას. კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვის დამატებით გარანტიებს შეიცავს „ადვოკატთა შესახებ“ საქართველოს კანონი. კერძოდ, მე-5 მუხლის „დ“ პუნქტის მიხედვით, „ადვოკატი ვალდებულია დაიცვას პროფესიული საიდუმლოება.“ დამატებით კი, მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის, „ა“ ქვეპუნქტი ადგენს პროფესიული საიდუმლოების დაცვის ვალდებულებას, „გასული დროის მიუხედავად.“ თავის მხრივ, აპეკ-ის მე-4 მუხლის მე-2 ნაწილიც ადგენს, რომ „კონფიდენციალურობა არ არის შეზღუდული დროში.“ ეს ნიშნავს იმას, რომ მნიშვნელობა არ აქვს თუ რამდენი დროა გასული ადვოკატ-კლიენტის ურთერთობის დასრულებიდან, ადვოკატს მაინც ეკისრება კლიენტის მიერ მისთვის განდობილი ინფორმაციის კონფიდენციალურად შენახვის ვალდებულება. სწორედ ეს იგულისხმება ჩანაწერში, რომ კონფიდენციალურობა, როგორც ინფორმაციის დაცვის მექანიზმი არ ექვემდებარება ამოწურვას, ხანდაზმულობას. იგი დროსა სივრცეში, სინქრონულად და დიაქრონულად, მოქმედებს შეუზღუდავად. ინფორმაციის გამჟღავნების კუთხით კი, „ადვოკატთა შესახებ“ კანონი აუცილებელ წინაპირობად განიხილავს მხოლოდ კლიენტის თანხმობას.³ როგორც ვხედავთ, ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსი და საქართველოს კანონი „ადვოკატთა შესახებ“ ერთგვარად ავსებენ ერთმანეთს. მიზანშეწონილია, მათი ერთობლივად, ერთიან ცოცხალ ორგანიზმად განვიხილვა და აღქმა. საგულისხმოა, რომ კონფიდენციალურობის პრინციპის დამცავი მექანიზმების არსებობის კუთხით, ქართული კანონმდებლობა შეესაბამება საერთაშორისოდ აღიარებულ მნიშვნელოვან სახელმძღვანელო დოკუმენტებსა და სტანდარტებს. მაგალითად, „ადვოკატთა როლის შესახებ, გაეროს ძირითადი პრინციპების“ 22-ე პუნქტის თანახმად, „სახელმწიფოებმა უნდა აღიარონ და პატივი სცენ ადვოკატებსა და მათ კლიენტებს შორის ყველა კომუნიკაციისა და კონსულტაციის კონფიდენციალურობა მათი პროფესიული ურთიერთობის ფარგლებში.“ ასევე, საყურედღებოა, ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია Rec(2000)21, რომლის მიხედვითაც, „მიღებულ უნდა იქნას ყველა აუცილებელი ზომა, რათა უზრუნველყოფილი იქნას ადვოკატი-კლიენტის ურთიერთობის კონფიდენციალურობის პატივისცემა.“ ევროგაერთიანების ადვოკატთა ქცევის კოდექსის თანახმად, „ადვოკატმა პატივი უნდა სცეს იმ

¹ იხ. კონფიდენციალურობის დეფინიცია[<http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=6&t=16589>]

² იხ. ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსის მე-4 ნაწილის „ა“, „ბ“ და „გ“ ქვეპუნქტები.

³ იხ. „ადვოკატთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის, „ბ“ ქვეპუნქტი.

იმფორმაციის კონფიდენციალურობას, რომელიც მისთვის მისი პროფესიონალური საქმიანობის განხორციელებისას გახდება ცნობილი.“ ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსი და „ადვოკატთა შესახებ“ საქართველოს კანონი ნამდვილად გვთავაზობს იმგვარ ნორმატიულ ბაზას, რომელიც ერთი მხრივ უზრუნველყოფს კონფიდენციალურობის პრინციპის გარანტირებას ადვოკატისა და კლიენტის ურთიერთობას შორის, ხოლო მეორეს მხრივ, უფრო ფართოდ, რომ განვსაზღვროთ, ემსახურება მნიშვნელოვან კონსტიტუციურ ღირებულებას, კერძოდ, განამტკიცოს პირის სასამართლოში მიმართვის უფლება. როგორც ცნობილია, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, კონვენციის მე-6 მუხლის ჭრილში, სასამართლოში მიმართვის უფლებას არ განმარტავს ვიწროდ, როგორც მხოლოდ, პირის უფლებას, შეემლოს სასამართლოსთვის, ფიზიკური თვალსაზრისით მიმართვის განხორციელება, მაგალითად თუ დაკმაყოფილებულია სასამართლოს ადგილმდებარეობის გეოგრაფიული ელემენტი (როგორც ყველა ინდივიდისთვის გონივრულად ხელმისაწვდომი), არამედ სასამართლო მას განმარტავს ფართოდ. კერძოდ, სასამართლოში მიმართვის უფლება მოიცავს ყველა იმ საპროცესო გარანტიის უზრუნველყოფას, რაც აუცილებელია ადვოკატზე წვდომის უფლების სრულყოფილად განხორციელებისთვის. ხოლო, კონფიდენციალურობის პრინციპის არსებობის გარეშე, შეილახებოდა პირის უფლება ადეკვატურ დაცვაზე. დაცვის ადეკვატური გარანტიების გარეშე კი, ძნელი წარმოსადგენი იქნებოდა სამართლიან სასამართლო განხილვის უფლებაზე საუბარიც კი. ამდენად, კონფიდენციალურობის პრინციპი სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლების მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია და დაცვის მიზნებისთვის, სასიცოცხლოდ აუცილებელია ამ პრინციპის საკანონმდებლო დონეზე გარანტირება. როგორც უკვე ვახსენეთ, ამ მხრივ, კონფიდენციალურობის პრინციპის მოწესრიგების ქართული მოდელი მეტწილად ადეკვატურად პასუხობს მის წინაშე მდგარ თანამედროვე გამოწვევებს. კონფიდენციალურობის პრინციპის საკანონმდებლო და საერთაშორისო სამართლებრივი ასპექტების განხილვის შემდეგ, მიზანშეწონილია ამ უკანასკნელის თეორიული მოცემულობის მიმოხილვა.

4. კონფიდენციალურობის პრინციპის თეორიული ასპექტები

ადვოკატ-კლიენტის ურთიერთობა ეფუძნება განსაკუთრებულ ნდობას, რომლის ძირითადი საყრდენია ადვოკატის მიერ პროფესიული საქმიანობის განხორციელებისას კონფიდენციალურობის ვალდებულების დაცვა.⁴ კონფიდენციალურობის არსს თუ ჩავუღრმავდებით, დავასკვნით, რომ კლიენტის მიერ ადვოკატისთვის გაზიარებული ინფორმაცია მხოლოდ მაშინ დაექვემდებარება კონფიდენციალურობის პრინციპით დადგენილ დაცვის ფარგლებს თუ მათ შორის ურთიერთობა ეფუძნება ისეთ მნიშვნელოვან ადამიანურ თვისებას, როგორც ნდობაა. ნდობა წარმოადგენს არამხოლოდ ადვოკატ-კლიენტის ურთიერთობის წარმატებული მსვლელობის საფუძველს, არამედ იგი ნებისმიერი ადამიანური ურთიერთობის საწყისი წერტილია. ნდობაზე დამყარებული ურთიერთობა ქმნის გარანტიას, რომ კლიენტი ადვოკატს გაანდობს მისთვის სენსიტიურ თუ ნაკლებად სენსიტიურ ინფორმაციას, ხოლო ადვოკატი კონფიდენციალურობის პრინციპის ძალით, დაექვემდებარება სავალდებულო ზოჭვას და არ ექნება კლიენტის თანხმობის გარეშე ასეთი ინფორმაციის გამჟღავნების უფლებამოსილება. ადვოკატის ძირეული ფუნქციაა კლიენტისგან მიიღოს ინფორმაცია, რომელსაც ეს უკანასკნელი სხვა პირს არ გაანდობდა და იყოს ნდობის საფუძველზე ამ ინფორმაციის მიმღები. კონფიდენციალურობის უეჭველობის გარეშე, შეუძლებელია ნდობის არსებობა. ამდენად, კონფიდენციალურობა ადვოკატის უპირველესი ფუნდამენტური უფლება და მოვალეობაა.⁵ ადვოკატმა პატივი უნდა სცეს იმ ინფორმაციის კონფიდენციალურობას, რომელიც მისთვის მისი პროფესიონალური საქმიანობის განხორციელებისას გახდება ცნობილი.⁶ როგორც ევროგაერთიანების ადვოკატთა ქცევის კოდექსშია ნახსენები, კონფიდენციალურობის პრინციპი უზრუნველყოფს როგორც მართლმსაჯულების ეფექტიან ადმინისტრირებას ასევე კლიენტის ინტერესების ადეკვატურ დაცვას. მნიშვნელოვანია კლიენტის

⁴ გასიტაშვილი, ე., ხუბულური თ., ბოჭორიშვილი, კ., & კვაჭანტირაძე, დ., *ეთიკის კომისიის საქმიანობა: პრეცედენტები, რეკომენდაციები, 2010-2013 წწ.* თბილისი, 2013, გვ.23

⁵ ევროგაერთიანების ადვოკატთა ქცევის კოდექსი, 2.3.1. პუნქტი

⁶ იხ. იქვე., 2.3.1. პუნქტი

ინტერესების ჯეროვან დაცვასა და მართლმსაჯულების ეფექტიან ადმინისტრირებას შორის წონასწორობის შენარჩუნება. ეს ნიშნავს იმას, რომ კლიენტის ინტერესებისთვის გადაჭარბებული პრიორიტეტის მინიჭებით არ უნდა შეილახოს მართლმსაჯულების ეფექტიანი ადმინისტრირება და პირიქით, მართლმსაჯულების ეფექტიანი ადმინისტრირებისთვის უპირობო პრიორიტეტის მინიჭებით არ უნდა მოხდეს კლიენტის ინტერესთა განხორციელების პრევენცია. საგულისხმოა, რომ კონფიდენციალურობის პრინციპი სწორედ გონივრული წონასწორობის დადგენას ცდილობს, რაც კიდევ ერთხელ მიაწინებს მის მნიშვნელოვან როლზე. ამ მიზნებისთვის, ევროგაერთიანების ადვოკატთა ქცევის კოდექსი ადგენს, რომ კონფიდენციალურობის პრინციპს „ეკუთვნის განსაკუთრებული დაცვა სახელმწიფოს მხრიდან.“⁷

აღსანიშნავია, რომ ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსის პირველი მუხლით დადგენილი სახელმძღვანელო დებულებები ადვოკატისთვის შესასრულებლად სავალდებულო ძალის მქონეა, და, უფრო მეტიც, კოდექსი ამ დებულებათა შესასრულებლად სავალდებულოობას ადვოკატის არამხოლოდ მორალურ, არამედ პროფესიულ ვალდებულებადაც განიხილავს. კონფიდენციალურობის პრინციპის განცალკევებულად განხილვა თავად ამ კოდექსის მიზნებიდან გამომდინარე მიზანშეწონილი არ იქნებოდა. როგორც ეთიკის კომისიის პრაქტიკა გვიჩვენებს, ნებისმიერი პრინციპი, მათ შორის კონფიდენციალურობის პრინციპი უნდა განიხილებოდეს სხვა პრინციპებთან ურთიერთდამოკიდებულებასა და თანხვედრაში. ეს განპირობებულია იმით, თვითონ პრინციპების სამართლებრივ შინაარსში მოიაზრება სხვა პრინციპებთან პარალელის გავლების აუცილებლობა. მაგალითად, როგორც ვახსენეთ, კონფიდენციალურობის პრინციპი მნიშვნელოვნად ეფუძნება ნდობას. ამიტომ, კონფიდენციალურობის პრინციპის დარღვევისას წამოიჭრება საკითხი, ხომ არ ჰქონია ადგილი, ასევე ნდობის პრინციპის დარღვევასაც? ეს უკანასკნელი ლოგიკურად აიხსნება თუ გავიხსენებთ ნდობის პრინციპის ნორმატიულ დეფინიციას, რომლის თანახმადაც, „ადვოკატმა არ უნდა იმოქმედოს ისე, რომ ეჭვქვეშ დააყენოს მისდამი კლიენტის ნდობა.“ საკუთრივ, თუ ადვოკატი არღვევს კონფიდენციალურობის პრინციპს და არ ამართლებს კლიენტის მოლოდინს მასზე მინდობილი ინფორმაციის გამჟღავნებასთან დაკავშირებით, რაციონალურია ვარაუდი, რომ ადგილი ექნება ნდობის პრინციპის დარღვევასაც. კონფიდენციალურობის პრინციპი ასევე მჭიდრო კავშირშია კლიენტის ინტერესების უპირატესობის პრინციპთანაც. აპეკ-ის მე-5 მუხლის მიხედვით, „ადვოკატმა ყოველთვის უნდა იმოქმედოს კლიენტის ინტერესებიდან გამომდინარე და არ უნდა დააყენოს ისინი პირადი და სხვა პირების ინტერესებზე მაღლა.“ კლიენტის საუკეთესო ინტერესებისათვის ადვოკატს ევალება პროფესიული საიდუმლოების დაცვა, ინფორმაციისა, რომელიც მის ხელთ სწორედ ადვოკატ-კლიენტის ურთიერთობის ფარგლებში აღმოჩნდა.⁸ ადვოკატს ევალება გაამართლოს მისდამი კლიენტის ნდობა, რაც უპირველესად კლიენტისაგან უშუალოდ მიღებული ინფორმაციის, კლიენტის საქმეზე ნებისმიერი სხვა წყაროდან მიღებული ინფორმაციისადმი პროფესიულ მიდგომას მოითხოვს.⁹ კონფიდენციალურობის ვალდებულება ადვოკატის პროფესიულ საქმიანობაში საინტერესოდ წარმოჩნდა ეთიკის კომისიის, როგორც სასამართლოს მსგავსი ფუნქციის მქონე ორგანოს საქმიანობაში.¹⁰ მაგალითად, 2011 წლის 20 აგვისტოს გადაწყვეტილებაში, №027/11/ საქმეზე ეთიკის კომისიამ იმსჯელა ადვოკატსა და კლიენტს შორის ურთიერთობის წარმოშობის მომენტის საწყის წერტილზე. ეთიკის კომისია აღნიშნავს, რომ „ადვოკატსა და კლიენტს შორის ურთიერთობა იწყება ჯერ კიდევ პოტენციური კლიენტისათვის სამართლებრივი კონსულტაციის გაწევის მომენტიდან.“ სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ადვოკატ-კლიენტის ურთიერთობის დაწყების მომენტიდან ადვოკატს წარმოეშობა კონფიდენციალურობის დაცვის ვალდებულება, მიუხედავად იმისა, კონსულტაციის გაწევის შემდეგ კლიენტი გააგრძელებს თუ არა მასთან ურთიერთობას.¹¹ როგორც განმარტებიდან ჩანს, კონფიდენციალურობის პრინციპით მინიჭებული დაცვის ფარგლები კლიენტს დაცვის საკმაოდ მაღალ სტანდარტს სთავაზობს და მხედველობაში არ იღებს ფაქტს, რეალურად შედგა თუ არა მათ შორის

⁷ როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ეროვნული კანონმდებლობა შესაბამისობაშია მნიშვნელოვან საერთაშორისო სტანდარტებთან

⁸ გასიტაშვილი, ე., ხუბულური თ., ბოჭორიშვილი, კ., & კვაჭანტირაძე, დ., *ეთიკის კომისიის საქმიანობა: პრევენტები, რეკომენდაციები, 2010-2013 წწ.* თბილისი, 2013, გვ.23

⁹ იხ. იქვე., გვ.24

¹⁰ იხ. იქვე., გვ.24

¹¹ ეთიკის კომისიის გადაწყვეტილება, საქმე №106/12, პარაგ. 7.2.

ურთიერთობა, არამედ კონსულტაციის მომენტიდანვე ახდენს ადვოკატის კონფიდენციალურობის ძალით ბოჭვას. საგულისხმოა, რომ ეთიკის კომისია, №106/12 საქმეში, პარალელს ავლებს კლიენტის ინტერესების უპირატესობის პრინციპთან და აღნიშნავს, რომ „წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების განხორციელებისას ადვოკატის ვალდებულება, დაიცვას კლიენტის ინტერესები, წარმოიშობა მხარეებს შორის გაფორმებული ხელშეკრულების საფუძველზე, რომელიც საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის თანახმად, შეიძლება დაიდოს როგორც წერილობითი, ასევე ზეპირი ფორმით.“ თუმცა იქვე კიდევ ერთხელ მიუთითებს, რომ კონფიდენციალურობის პრინციპი უფრო ადრე, კონსულტაციის დაწყებისთანავე იწყებს მოქმედებას, ხოლო 2011 წლის 14 ივნისის, №092/10 გადაწყვეტილებაში ეთიკის კომისია ხაზს უსვამს, რომ „კლიენტისგან პროფესიული საქმიანობის დროს მიღებულ ინფორმაციას, დაცვის ვალდებულება ადვოკატს უნარჩუნდება კლიენტთან ურთიერთობის შეწყვეტის შემდეგაც.“ როგორც ვხედავთ, კონფიდენციალურობის პრინციპი მჭიდრო კავშირშია ეთიკის კოდექსით დადგენილ სხვა პრინციპებთანაც. ამდენად, ეთიკის კოდექსით დადგენილი დებულებები უნდა განიმარტებოდეს ერთიანად, ნორმის განმარტების სისტემური მეთოდის გამოყენებით. ერთი პრინციპის დარღვევით შესაძლებელია დაირღვეს სხვა პრინციპები, და პირიქით.

5. კონფიდენციალურობის პრინციპი ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკაში

ადვოკატ-კლიენტის ურთიერთობას სხვაგვარად ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგიაც ეწოდება. პროფესიული საიდუმლოება და ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგია მიიჩნევა ინსტრუმენტებად, რომელთა მეშვეობითაც შესაძლებელია მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის განტმკიცება და კანონის უზენაესობის პრინციპის შენარჩუნება.¹² სამართლის ძალიან ბევრი სისტემა იზიარებს საერთო გაგებას, რომ თუ მოქალაქის უფლება კონფიდენციალურობაზე, ე.ი. მისი უფლება იყოს დაცული იმ ინფორმაციის გამჟღავნებისგან, რომელიც მან გაუზიარა ადვოკატს, იქნება უარყოფილი, ინდივიდებს წვდომა შეეზღუდებათ არამხოლოდ დაცვის უფლებაზე, არამედ ზოგადად მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობაზე.¹³ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებებში ეს საკითხი ფართოდ არის განხილული. ადვოკატისა და კლიენტის კომუნიკაციის საკითხებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო კონვენციის მე-6 და მე-8 მუხლით დაცულ სფეროებში აქცევს. უფრო კონკრეტულად, სტრასბურგის სასამართლო ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგიას კონვენციის მე-6 მუხლით დადგენილ დაცვას ანიჭებს, ხოლო პროფესიულ საიდუმლოებას კი, სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლების განმტკიცების ჭრილში - მე-8 მუხლით დაცვას უქვემდებარებს.¹⁴

კონფიდენციალურობის პრინციპის გარეშე არ არსებობს უფლება სამართლიან სასამართლოზე. სასამართლო ცხადყოფს, რომ „ყველას უფლება სამართლიან სასამართლოზე მიჯაჭვულია „ნდობაზე დაფუძნებულ, საფრთხილო ურთიერთობაზე“ [ადვოკატსა და კლიენტს შორის არსებულ ურთიერთობაზე].“¹⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლი ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგიის განმტკიცების კუთხით ადგენს მნიშვნელოვან გარანტიებს. აღსანიშნავია, რომ ურთიერთობის ეს კატეგორია განსაკუთრებული სიფაქიზით გამოირჩევა, რომელიც სახელმწიფოს მხრიდან ფრთხილ და გულისხმიერ მოპყრობას საჭიროებს. ცნობილ საქმეზე, *Niemitz v. Germany*, სასამართლო აღნიშნავს, რომ „სასამართლო პროცესზე, ადვოკატის ჩართულობის შემთხვევაში, პროფესიული საიდუმლოების მარწუხებში მოქცევით შესაძლებელია გამოუსწორებელი ზიანი მიადგეს კონვენციის მე-6 მუხლის მიზნებს და უფრო მეტიც, მართლმსაჯულების ჯეროვან ადმინისტრირებას, ზოგადად.“ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ამ საქმეში ხაზს უსვამს, დემოკრატიულ საზოგადოებაში ადვოკატისთვის მინიჭებულ განსაკუთრებულ როლს. ადვოკატები ვერ შეძლებენ მათზე დაკისრებული

¹² CCBE RECOMMENDATIONS: *On the protection of client confidentiality within the context of surveillance activities*, p.12.

¹³ იხ. იქვე., გვ.12

¹⁴ Spronken, Prof. Taru and Fermon, Jan (2008) "Protection of Attorney-Client Privilege in Europe," *Penn State International Law Review*: Vol. 27: No. 2, Article 9. p.7

¹⁵ ECtHR, *Michaud v. France*, App. No.12323/11, 2011 წლის 19 იანვარი, para.117-8.

მნიშვნელოვანი ვალდებულების შესრულებას, თუ მათ არ ექნებათ გარანტია, რომ კომუნიკაციის განმავლობაში გაცვლილი ინფორმაცია დარჩება კონფიდენციალურად. ამის გარეშე, პრაქტიკულად შეუძლებელი იქნება ადვოკატის ვალდებულებათა ჯეროვანი შესრულება. მართლაც, საქმეზე *S. v. Switzerland*, სასამართლომ დაადგინა, რომ „ბრალდებულის უფლება, შეეძლოს კომუნიკაცია მის დამცველთან მესამე პირთა ჩართულობის გარეშე, წარმოადგენს სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლების უზოგადეს, საბაზისო ელემენტს დემოკრატიულ საზოგადოებაში და ემსახურება კონვენციის მე-6 მუხლის მე-3 პუნქტის (c) ქვეპუნქტით დადგენილ მიზნებს.“ სასამართლო ასევე უთითებს, რომ თუ ადვოკატი მოკლებული იქნება შესაძლებლობას, მისცეს თავის კლიენტს კონკრეტული მითითებები მესამე პირთა ჩართულობის გარეშე, ადვოკატის მხარდაჭერა მნიშვნელოვნად დაკარგავს მის სარგებლიანობას, მაშინ როდესაც თავად კონვენციის არსში მოიაზრება უფლებათა პრაქტიკული და ეფექტიანი გარანტირება.¹⁶ მაგალითისთვის, *Golder*-ის საქმეში, განმცხადებელს, სურდა ციხის ბადრაგის წინააღმდეგ საჩივრის შეტანა, მაგრამ მას უარი ეთქვა არამხოლოდ ადვოკატთან კონფიდენციალურ შეხვედრასა და საუბარზე, არამედ საერთოდ ადვოკატთან კონსულტაციაზე.¹⁷ ამ კუთხით, სასამართლომ მიუთითა, რომ ზოგადად, ადვოკატ-კლიენტის კომუნიკაციის კონფიდენციალურობის დასაცავად პატიმრობაში მყოფ პირს უნდა ჰქონდეს ადვოკატთან შეხვედრის შესაძლებლობა, და პირიქით.¹⁸

კონვენციის მე-6 მუხლით უპირობოდაა გარანტირებული სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება და მასთან ერთად, პირის უფლება, ექვემდებარებოდეს კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვის ფარგლებს, თუმცა, ყველაზე მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებები კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვასთან მიმართებით, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ გამოტანილია, კონვენციის მე-8 მუხლის კონტექსტში. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, სახელმწიფოს მიერ პირადი და ოჯახური ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების დარღვევის გამოსავლენად, იყენებს შეფასების ტრადიციულ ტესტს, რომელიც ეფუძნება სასამართლო პრაქტიკაში შემუშავებულ კარგად აპრობირებულ მეთოდს. ამდენად, სტრასბურგის სასამართლოს უწევს შემდეგ მნიშვნელოვან კითხვებზე პასუხის გაცემა: ა. განხორციელდა თუ არა კონვენციის მე-8 მუხლით დაცულ სფეროში ჩარევა; ბ. შეესაბამებოდა თუ არა ასეთი ჩარევა მოქმედ, ეროვნულ კანონმდებლობას? სადაც იგულისხმება არამხოლოდ, ზოგადად, სამართლის ნორმის არსებობა, არამედ თავად ამ საკანონმდებლო ნორმის ხარისხი: განჭვრეტლობა და ხელმისაწვდომობა; გ. ემსახურება თუ არა ასეთი ჩარევა კონვენციის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტით დადგენილ ლეგიტიმურ მიზნებს? იყო თუ არა ჩარევა აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში? იყო თუ არა სახეზე მომეტებული სოციალური საჭიროება? იყო თუ არა პროპორციულობის პრინციპი დაკმაყოფილებული? აღსანიშნავია, რომ თითოეული საქმის ამ ტესტის მეშვეობით გამოკვლევის შემდეგ, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ადგენს განხორციელდა თუ არა მე-8 მუხლით დაცული სიკეთის, ამ შემთხვევაში, ადვოკატ-კლიენტის ურთიერთობის პრივილეგიის პრინციპის დარღვევა.

კონფიდენციალურობის პრინციპის, სხვაგვარად კი, ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგიის მნიშვნელობა ყველაზე მწვავედ სისხლის სამართლის პროცესებში ჩანს. შესაბამისად, ამ საკითხის ირგვლივ, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა უმეტესობა სისხლის სამართლის პროცესს ეხება. მართლაც, სისხლის სამართლის პროცესში ყველაზე უკეთ ჩანს კონფიდენციალურობის პრინციპის და მასში სახელმწიფოს ჩაურევლობის საკითხთა მნიშვნელობა. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლი მკაფიოდ განსაზღვრავს, რომ ადვოკატსა და კლიენტს შორის არსებული კორესპონდენცია უნდა იყოს დაცული. სასამართლო გადაწყვეტილებების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ნათლად უსვამს ხაზს ადვოკატსა და კლიენტის შორის არსებული კორესპონდენციის დაცვის მომეტებულ საჭიროებას და ადგენს, რომ ჩვეულებრივ კორესპონდენციასთან შედარებით, კონვენცია ადვოკატისა და კლიენტის კომუნიკაციას სთავაზობს ბევრად უფრო მაღალი ხარისხის, გაძლიერებულ დაცვას. კონვენციისეული მიდგომა ნამდვილად იმსახურებს შექებას იმდენად,

¹⁶ ECtHR, *S. v. Switzerland*, App. No.12629/87, 1991 წლის 28 ნოემბერი, para.48.

¹⁷ ECtHR, *Golder v. United Kingdom*, App. No. 4451/70, 1975 წლის 21 თებერვალი

¹⁸ Spronken, Prof. Taru and Fermon, Jan (2008) "Protection of Attorney-Client Privilege in Europe," *Penn State International Law Review*: Vol. 27: No. 2, Article 9. p.12

რამდენადაც, ხშირ შემთხვევაში, ბრალდებულისთვის, როგორც მოწყვლადი ინდივიდისთვის, ინფორმაციის კონფიდენციალურად დარჩენას და მასზე სახელმწიფო წვდომის შეზღუდვას, გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს. მაგალითად, საქმეში *Campbell v. U.K.*, სასამართლომ კიდევ ერთხელ მიუთითა, რომ პატიმრობაში მყოფ პირსა და ადვოკატს შორის კომუნიკაცია ექცევა კონვენციის მე-8 მუხლით დაცულ სფეროში. ამავე საქმეზე, სასამართლომ აღნიშნა, რომ ინფორმაციის ნებისმიერი კატეგორია, მიუხედავად ამ უკანასკნელის ღირებულებისა, ღირსია რომ იყოს დაცული კონვენციის მე-8 მუხლით.¹⁹

საინტერესოა, 1978 წლის 6 სექტემბერის საქმე *Klass and Others v. Germany*, სადაც 5 ადვოკატი აცხადებდა, რომ გერმანული კანონმდებლობა შესაბამის ორგანოებს უფლებამოსილებას აძლევდა, რომ განეხორციელებინათ მათი სატელეფონო ხაზებისა და კერძო კორესპონდაციის მონიტორინგი, თანაც ისე, რომ არ ეკისრებოდათ ადვოკატების წინააღმდეგ გამოყენებული ზომების შესახებ ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ადგილი არ ჰქონია კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევას. სასამართლომ მიუთითა, რომ ჩარევა აუცილებელი იყო დემოკრატიულ საზოგადოებაში და ემსახურებოდა მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტში მოცემული ლეგიტიმური მიზნების მიღწევას, კერძოდ ეროვნული უსაფრთხოების დაცვასა და დანაშაულის პრევენციას. ხოლო, გერმანული კანონმდებლობა სრულიად შეესაბამებოდა კონვენციით დადგენილ სტანდარტს. ტერორიზმის საფრთხე წარმოადგენდა იმ საგამონაკლისო ვითარებას, რომლის დროსაც პროპორციული იყო მე-8 მუხლით დაცულ უფლებაში ამგვარი ინტენსიური ჩარევა. უკვე, 1998 წლის 25 მარტს, საქმეში *Kopp v. Switzerland*, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ საადვოკატო კომპანიის სატელეფონო ხაზების მონიტორინგი კონვენციის მე-8 მუხლთან შეუსაბამოდ მიიჩნია. თუმცა ამ საქმეში, *Klass*-ის საქმისგან განსხვავებით, სატელეფონო ხაზების კონტროლი ხორციელდებოდა საჯარო პროკურორის განჩინების საფუძველზე, სადაც ეს უკანასკნელი მესამე მხარეს წარმოადგენდა. მოცემულ საქმეზე, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ უპირობოდ დაადგინა კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევა. სასამართლომ აღნიშნა, რომ ეროვნული კანონმდებლობა მართლაც ახდენდა ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგიის დაცვასა და გარანტირებას, თუმცა, კანონმდებლობით ზუსტად არ იყო დადგენილი თუ სად გადიოდა ზღვარი ადვოკატის, კლიენტის ინსტრუქციით განპირობებულ მოქმედებასა და ადვოკატის სხვა საქმიანობას შორის. საგულისხმოა, რომ საქმეში, *Petri Sallinen and Others v. Finland*, განმცხადებელი (ადვოკატი) უთითებდა, რომ ფინეთის ძალოვანმა ორგანოებმა გაჩხრიკეს მისი ოფისი და მტკიცებულების სახით ამოიღეს ე.წ. ჰარდ დისკები, რომელშიც ინახებოდა კონფიდენციალური ინფორმაცია მისი 3 კლიენტის შესახებ. განმცხადებელი აღნიშნავდა, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევას. აღსანიშნავია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ გაიზიარა განმცხადებლის მოსაზრება და დაადგინა კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევა. სასამართლომ აღნიშნა, რომ ფინეთის კანონმდებლობით არ იყო მკაფიოდ დადგენილი თუ რა კონკრეტულ პირობებში უნდა განხორციელებულიყო პრივილეგირებული მასალების ჩხრეკისთვის და ამოღებისთვის დაქვემდებარება. 2007 წლის 7 ივნისს, რუსეთის წინააღმდეგ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევა. საქმეში, *Smirnov v. Russia*, განმცხადებლის (ადვოკატის) კომპიუტერიდან ამოიღეს მტკიცებულება, რომლითაც დასტურდებოდა მისი კლიენტების მონაწილეობა ორგანიზებულ დანაშაულში. სასამართლომ მიუთითა, რომ ჩხრეკის განჩინების ფართო შინაარსი პოლიციას აძლევდა ტოტალურ თავისუფლებას ამოსაღები მასალის განსაზღვრის კუთხით. თუმცა მანამდე, 2002 წლის 19 სექტემბრის გადაწყვეტილებით *Tamousius*-ის საქმეზე, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ განმცხადებლის საჩივარი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევასთან დაკავშირებით დაუშვებლად ცნო. საქმის ფაქტობრივი გარემოებების მიხედვით, ადვოკატის ოფისში ჩატარდა საგამოძიებო მოქმედებები, რომლის ფარგლებშიც ამოღებულ იქნა მასალები, რომელიც ეხებოდა კლიენტის მიერ საგადასახადო თაღლითობის ჩადენის ფაქტს. სასამართლომ აღნიშნა, რომ ჩხრეკა ემსახურებოდა ლეგიტიმურ მიზანს, რომელიც მოიცავდა დანაშაულისა პრევენციას და

¹⁹ ECtHR, *Campbell v. U.K.*, App. No. 13590/88, 1992 წლის 25 მარტი. para.48

როგორც მითითებულია 48-ე პარაგრაფში: „სასამართლო ვერ ხედავს მიზეზს, რათა განასხვავოს ინფორმაციის კატეგორია, ადვოკატსა და კლიენტს შორის არსებული კორესპონდაციის მიმდინარეობისას, მიუხედავად ნებისმიერი მიზნისა, მანამ სანამ ინფორმაციის ასეთ კატეგორიას გააჩნია კერძო და კონფიდენციალური ხასიათი.“

სახელმწიფოს ეკონომიკური კეთილდღეობის შენარჩუნებას და წარმოადგენდა პროპორციულ ქმედებას დემოკრატიულ საზოგადოებაში.²⁰ *Smirnov*-ის შემთხვევისგან განსხვავებით, საქმეში არსებული მასალების გამოკვლევისას დადგინდა, რომ ჩხრეკის პროცესს ესწრებოდა სპეციალურად შერჩეული დამცველი, რომელსაც ვვალეობდა იმის განსაზღვრა, თუ რომელი დოკუმენტი ექვემდებარებოდა ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგიით დაცვას. დამატებით, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ დიდი ბრიტანეთის კანონმდებლობა, პროფესიული საიდუმლოების დაცვის კუთხით, ეფექტური საკანონმდებლო მექანიზმებით იყო აღჭურვილი და ითვალისწინებდა როგორც გასაჩივრების, ასევე კომპენსაციის მიკუთვნების შესაძლებლობას. არანაკლებ საინტერესოა, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2008 წლის 22 მაისის გადაწყვეტილება. საქმეში, *Iliya Stefanov v. Bulgaria*, ბულგარეთის საგამოძიებო ორგანოებმა მტკიცებულებათა მოპოვების მიზნით გაჩხრეკეს განმცხადებლის (ადვოკატის) ოფისი, რომლის ფარგლებშიც ამოღებულ იქნა ადვოკატის კუთვნილი კომპიუტერი და რამოდენიმე მყარი დისკი. სასამართლომ გასაოცრად მიიჩნია, რომ ჩხრეკის მიმდინარეობას ესწრებოდა ადვოკატის ორი მეზობელი. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლო დაეყრდნო ადრე გამოტანილ გადაწყვეტილებებს და დაადგინა კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევა. სასამართლომ დაადგინა, რომ განხორციელებული საგამოძიებო მოქმედებები ემსახურებოდა ლეგიტიმურ მიზანს, კერძოდ დანაშაულის პრევენციას. სასამართლომ ასევე რელევანტურად მიიჩნია ეროვნული სასამართლოს მიერ ჩხრეკის ორდერის გამოცემა, თუმცა, სახელმწიფომ აშკარად დაიმსახურა კრიტიკა ჩრეკის ორდერის მოქმედების „ზედმეტად ფართო“ ფარგლების გამო.²¹ აღსანიშნავია, რომ ორდერის საფუძველზე საგამოძიებო ორგანოებმა ორი თვის განმავლობაში ჩაატარეს შესაბამისი მოქმედებები, რომელიც მოიცავდა ადვოკატის კომპიუტერისა და მყარი დისკების გამოკვლევას. საყურადღებოა, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ სამართლიანად მიუთითა, რომ საგამოძიებო მოქმედებათა მსვლელობაზე ორი მეზობლის დასწრება, რომლებსაც არ გააჩნდათ იურიდიული განათლება, არ შეიძლება ჩათვალილიყო ეფექტიან ზომად ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგიით დაცული მასალების უკანონო ამოღების პრევენციისთვის. დამატებით, კი, ბულგარეთის ეროვნული კანონმდებლობა არ ითვალისწინებდა საგამოძიებო მოქმედებათა კანონიერების გასაჩივრების და კომპენსაციის მიღების შესაძლებლობას.²² საინტერესოა, ერთის მხრივ, თითქმის იგივეობრივი ფაქტობრივი გარემოებების არსებობისას, თუ რატომ სცნო ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ, *Tamosius*-ის შემთხვევაში, საჩივარი დაუშვებლად, ხოლო მეორეს მხრივ, *Iliya Stefanov*-ის საქმეზე დაადგინა კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევა. დიდი ბრიტანეთის შემთხვევაში, ძირითადი უფლებით დაცულ სფეროში ჩარევა ემსახურებოდა მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტით დადგენილი ლეგიტიმური მიზნის მიღწევას და აუცილებელი იყო დემოკრატიულ საზოგადოებაში დასახული მიზნების მიღწევისთვის. ამასთანავე, საგამოძიებო მოქმედებები ეფუძნებოდა მოსამართლის მიერ გაცემულ ჩხრეკის ორდერს, რომელშიც კონკრეტულად იყო იდენტიფიცირებული ჩხრეკის დროს ამოსაღებ საგანთა რაოდენობა, ხოლო იმისათვის, რომ არ მომხდარიყო ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგიით დაცული რომელიმე დოკუმენტაციის ამოღება, რაც იმთავითვე დაარღვევდა პროფესიული საიდუმლოებით დაცულ ღირებულებას, ჩხრეკისა და ამოღების პროცესს ეწრებოდა სპეციალური დამცველი, რომლის მიზანსაც სწორედ ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგიით დაცული დოკუმენტაციის იდენტიფიცირება და ასეთი დოკუმენტაციის ამოღების პრევენცია წარმოადგენდა. ამის გარდა, დიდი ბრიტანეთის კანონმდებლობა საგამოძიებო მოქმედებათა კანონიერების გასაჩივრებისთვის ადგენდა ეფექტურ მექანიზმებს. საპირისპიროდ, *Iliya Stefanov*-ის საქმეში, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოსთვის

²⁰ ECtHR, *Tamosius v. The United Kingdom*, App. No. 62002/00. 2002 წლის 19 სექტემბერი

²¹ *Iliya Stefanov*-ის საქმეში, კერძოდ, 41-ე პარაგრაფში, სასამართლო აღნიშნავს, რომ „არც ორდერის გამოცემის მარეგულირებელი ნორმა და არც თავად ორდერი არ ახდენს იმ ნივთებისა და დოკუმენტების ჩამოთვლას, რაც მოსალოდნელია, რომ იქნება ნაპოვნი განმცხადებლის ოფისში, არც იმ დოკუმენტების სიაა, მოცემული, რომელიც შესაძლებელია სხვაგვარად ყოფილიყო რელევანტური გამოძიებისთვის.“

²² *Iliya Stefanov*-ის საქმეში, კერძოდ, 39-ე პარაგრაფში, მითითებულია, რომ „იმისათვის, რომ განისაზღვროს იყო თუ არა ეს ზომები „აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში“, სასამართლომ უნდა გამოიკვლიოს, მოიძებნებოდა თუ არა ეროვნულ სამართალში ის საკანონმდებლო მექანიზმები, რომლებიც მოახდენდა დარღვევათა პრევენციას, და თუ არსებობდა, როგორ განხორციელდა მათი ეფექტიანი მობილიზება ამ კონკრეტულ საქმეში.“

ბუნდოვანიც კი იყო შეესაბამებოდა თუ არა ასეთი ჩარევა ეროვნულ კანონმდებლობას. დამატებით, წინა საქმისგან განსხვავებით, საგამოძიებო მოქმედებები ჩატარდა ორი მეზობლის თანდასწრებით, რომლებსაც არ გააჩნდათ არანაირი იურიდიული განათლება. ამდენად, ეს უკანასკნელი ვერ ჩაითვლება ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგიით დაცული დოკუმენტაციის იდენტიფიცირების და შემდგომ ამოღების პრევენციის ეფექტიან მექანიზმად. დამატებით კი, სოფიას საქალაქო სასამართლოს მიერ გაცემული ჩხრეკის ორდერი საგამოძიებო ორგანოებს გადაჭარბებულ უფლებამოსილებას აძლევდა. სასამართლო მართებულად უთითებს, რომ ადვოკატის კომპიუტერსა და მყარ დისკებში შეჭველად იქნებოდა და ლოგიკურად უნდა ყოფილიყო ისეთი მასალა, რომელიც დაცული იქნებოდა პროფესიული საიდუმლოებით, ხოლო, ბულგარეთის შესაბამის ორგანოებს ეს ყოველივე მხედველობაში უნდა მიეღოთ.

როგორც ჩანს, ადვოკატის პროფესიული საიდუმლოებით დაცულ სფეროში ჩარევა, ეროვნული ორგანოების მიერ, ხშირ შემთხვევაში, მტკიცებულებათა მოპოვების მიზნით ხორციელდება. 2008 წლის 24 ივლისს გამოტანილი გადაწყვეტილება, საქმეზე *André and Another v. France*, ამის კიდევ ერთი ნათელი მაგალითია. საფრანგეთის საგადასახადო საგამოძიებო ორგანოებმა მტკიცებულებათა მოპოვების მიზნით, გაჩხრიკეს ორი ადვოკატის კომპანია. საყურადღებოა ის, რომ მტკიცებულებათა მოპოვება უნდა განხორციელებულიყო არა ადვოკატთა წინააღმდეგ, არამედ ამ საადვოკატო კომპანიის კლიენტის წინააღმდეგ, რომელსაც ედავებოდნენ საგადასახადო ვალდებულებებისგან თავის არიდებას. სცენარი კლასიკურად განვითარდა - საგამოძიებო მოქმედებების შედეგად, უამრავი მასალა იქნა ამოღებული, მათ შორის ხელნაწერი დოკუმენტები. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო აღნიშნავს, რომ ძირითადი უფლებით დაცულ სფეროში ჩარევა განხორციელდა მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად და ემსახურებოდა ლეგიტიმურ მიზანს, კერძოდ დანაშაულის პრევენციას და მართლწესრიგის დაცვას. შეკითხვაზე, თუ რამდენად აუცილებელი იყო ჩარევა დასახული მიზნების მისაღწევად, სასამართლო უთითებს 1993 წლის 25 თებერვლის გადაწყვეტილებას, საქმეზე *Crémieux v. France*, და აღნიშნავს, რომ ხელშემკვრელი სახელმწიფოები ჩარევის საჭიროების განსაზღვრის კუთხით, სარგებლობენ ფართო დისკრეციული უფლებამოსილებით, თუმცა საქმის ფაქტობრივი გარემოებები აიძულებს სასამართლოს, რომ მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტის ინტერპრეტაცია მოახდინოს ვიწროდ. სასამართლო მიიჩნევს, რომ ადვოკატის კომპანიის ჩხრეკა კლიენტის მამხილებელი მტკიცებულებების მოპოვების მიზნით, რა თქმა უნდა უტოლდება და ეჭვგარეშეა, რომ წარმოადგენს პროფესიული საიდუმლოების პრინციპის დარღვევას, თუ იმას გავითვალისწინებთ, რომ ნებისმიერი ადვოკატისა და კლიენტის ურთიერთობა ეფუძნება ნდობას, ხოლო კლიენტის უფლება თვითინკრიმინაციის აკრძალვაზე, დგას რისკის წინაშე.²³ ასევე გარდა იმისა, რომ ამ შემთხვევაშიც, ჩხრეკის ორდერი მოქმედების საკმაოდ ფართო ფარგლებს ადგენდა, სასამართლომ ყველაზე მნიშვნელოვნად მიიჩნია ის გარემოება, რომ კომპანიის არცერთი ადვოკატი არ იყო ეჭვმიტანილად ან ბრალდებულად ცნობილი იმ ქმედებაში, რომ მათ რაიმე სახის კავშირი ჰქონდათ კლიენტის მიერ ჩადენილ თაღლითობასთან. უფრო მეტიც, ფაქტი, რომ სახელმწიფო ძალიან დიდი სირთულის წინაშე აღმოჩნდა კლიენტის მამტყუნებელი მტკიცებულებების მოპოვების კუთხით, არანაირად არ აძლევს ამ უკანასკნელს უფლებამოსილებას შესულიყო კლიენტის დამცველის საკუთრებაში და გაუმართლებლად ჩარეულიყო პროფესიული საიდუმლოებით დაცულ სფეროში. ამდენად, სასამართლომ ამ საქმეზეც დაადგინა კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევა.

როგორც ვხედავთ, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები პროფესიულ საიდუმლოებასთან მიმართებით უამრავ შემთხვევას გვთავაზობს. მაგალითად, განმცხადებელი, საქმეში *Tuheiava v. France*, უთითებდა, რომ მის ოფისში, ადვოკატთა საბჭოს პრეზიდენტის სტუმრობა, როდესაც თვითონ იქ არ იმყოფებოდა, წარმოადგენდა პროფესიული საიდუმლოების პრინციპის დარღვევას. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ საჩივარი დაუშვებლად ცნო, აღნიშნა რა, რომ ადგილი არ ჰქონია პროფესიული საიდუმლოების პრინციპის დარღვევას. სასამართლო მიიჩნევს, რომ „ჩარევა“ ნაცვლად იმისა, რომ განხორციელებულიყო რომელიმე სხვა ორგანოს მიერ, აქ „ჩარევა“ კი არა, ადვოკატის ოფისს ესტუმრა სხვა ადვოკატი, რომელიც ასევე ექვემდებარება პროფესიული საიდუმლოების პრინციპით ბოჭვას და მითუმეტეს, ადვოკატთა საბჭოს პრეზიდენტი, რომელიც შედარებით უფრო მაღალი

²³ ECtHR, *André and Another v. France*, App. No. 18603/03, 2008 წლის 24 ივლისი, პარაგ. 39-41.

ლეგიტიმაციით სარგებლობს, პირიქით მოწოდებულია ადვოკატთა კორპუსის პრესტიჟის დაცვაზე. ხოლო, გამომდინარე იქედან, რომ ადვოკატთა საბჭოს ევალუა იზრუნოს კლიენტისა და ადვოკატის ურთიერთობაში ნდობის ხარისხის ამაღლებასა და განმტკიცებაზე, სტანდარტი, რომლის მიხედვითაც ადვოკატთა საბჭო აღჭურვილია მონიტორინგისა და საზედამხედველო უფლებამოსილებებით, საპირისპიროდ, ლეგიტიმურია.

საბოლოოდ უნდა აღინიშნოს, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია და მასთან ერთად მისი უპირობო დამცველი, სტრასბურგის სასამართლო, პროფესიული საიდუმლოსა და ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგიის განმტკიცების კუთხით, დაცვის უმაღლეს სტანდარტებს ადგენს. 2018 წლის 24 მაისის საქმეზე, *Laurent v. France*, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევა. საქმის ფაქტობრივი გარემოებების მიხედვით, ადვოკატი და მისი კლიენტები იმყოფებოდნენ სასამართლოს შენობაში, რომლის დროსაც ადვოკატი ფურცელზე წერდა მითითებს თავისი დაცვის ქვეშ მყოფებისთვის, და ამ გზით ახორციელებდა მათთან კომუნიკაციას. პოლიციის ოფიცერი, კი, კომუნიკაციის განხორციელების პროცესში ჩაერია და მათ ფურცლები გამოართვა. სასამართლომ მკაცრად აღნიშნა, რომ მნიშვნელობა არ ჰქონდა იმას, თუ რა ეწერა ფურცლის ნაგლეჯზე, პროფესიული საიდუმლოების დაცვის ფარგლები ამ კორესპონდაციაზე იმანენტურად ვრცელდებოდა.

6. კონფიდენციალურობის პრინციპის ქართული საკანონმდებლო ჩარჩოს უტილიტარიანისტული გააზრება²⁴

უტილიტარიანიზმის სიღრმისეული კვლევა არ არის ნაშრომის თვითმიზანი. არამედ, ამ თეორიას გამოვიყენებთ კონფიდენციალურობის პრინციპის ეთიკურობის შეფასების ინსტრუმენტად, იგი შეასრულებს ამ უკანასკნელის მორალურობის საზომის ფუნქციას. უტილიტარიანიზმი ადგენს მოქმედების, წესის ან ინსტიტუციის მორალურობისა და ეთიკურობის შეფასებისთვის გამოსაყენებელ ფორმულას, ხოლო კონფიდენციალურობის პრინციპის ამ ფორმულის მეშვეობით ანალიზის შემდგომ, დავასკვნით, თუ რამდენად მორალურია აღნიშნული მოდელი. ეს სულაც არ გამოორიხავს, იმას რომ რომელიმე სხვა ეთიკური თეორიის გამოყენებით საპირისპირო ვერ დამტკიცდება ან არ დადასტურდება. ნაშრომის მიზნებისთვის, უტილიტარიანისტული დოქტრინა მიზნის მიღწევის ყველაზე კარგი და გამოსადეგი საშუალებაა.

უტილიტარიანიზმი ეს არის ნორმატიულ-ეთიკური თეორია, რომელიც „სწორისა და არასწორის“ განსაზღვრას უკავშირებს მოსალოდნელ შედეგებს. მარტივად რომ ავიღოთ, უტილიტარიანიზმი ამბობს, რომ სწორია ის, რაც წარმოშობს საუკეთესო შედეგებს.²⁵ არასწორი კი არის ის, რომელიც ახდენს საუკეთესო შედეგების წარმოშობის პრევენციას. მოქმედება, წესი, ან ინსტიტუცია მორალურად მართებულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ არცერთი ხელმისაწვდომი ალტერნატივა არ წარმოშობს უფრო მეტ სარგებელს.²⁶ უფრო კონკრეტულად, უტილიტარიანიზმის მიზანია მოახდინოს *სარგებლიანობის* მაქსიმალიზაცია.²⁷ უტილიტარიანიზმის მიმდევრები სარგებლიანობაში ძირითადად გულისხმობენ სოციალურ ბედნიერებას. ამდენად, უტილიტარიანიზმი არ ამბობს, რომ ინდივიდის ქმედება მიმართული უნდა იყოს მხოლოდ საკუთარი ბედნიერების მაქსიმალიზაციისკენ. მორალი მოითხოვს მიუკერძოებლობას - უტილიტარიანიზმის მიხედვით, ადამიანს ევალუა არამხოლოდ საკუთარ ბედნიერებაზე, არამედ საერთო, საყოველთაო და სოციალურ ბედნიერებაზე ზრუნვა.²⁸ უტილიტარიანიზმის ერთერთი ცნობილი ფუძემდებელი ჯონ სტიუარტ მილი წერდა, რომ „ცნება, რომელიც მიღებულია რომ ქმნის უტილიტარიანიზმის მორალის საფუძველს, ანუ სარგებლიანობა, რომელიც სხვაგვარად იწოდება როგორც

²⁴ * საკანონმდებლო ჩარჩოში მოვიაზრებ ეთიკის კოდექსით დაგენილ კონფიდენციალურობის პრინციპს და „ადვოკატთა შესახებ“ კანონით განსაზღვრულ პროფესიულ საიდუმლოებას. ნაშრომში შეთავაზებული მსჯელობა ვრცელდება ადვოკატის პროფესიულ საიდუმლოებაზე კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვის კონტექსტში.

²⁵ Ross Powell A. & Babcock G. (Eds.). (2016). *Arguments for Liberty*. USA. გვ.9

²⁶ იხ. იქვე., გვ.10

²⁷ იხ. იქვე., გვ.10

²⁸ იხ. იქვე., გვ.10

ბედნიერების უზენაესი პრინციპი, ადგენს, რომ მოქმედება სწორია იმ ფარგლებით, რა პროპორციითაც იგი წარმოშობს ბედნიერებას, ხოლო მოქმედება თავის თავში არასწორია, რა პროპორციითაც იგი წარმოშობს ბედნიერების საპირისპირო მოცემულობას.²⁹ მაგალითისთვის, თუ დავუშვებთ რომ A ახორციელებს რაიმე B მოქმედებას, B მოქმედება მხოლოდ მაშინ იქნება ეთიკურად მართებული თუ იგი მაქსიმალურად სარგებლიანია სოციალური ბედნიერების უზრუნველყოფის კრილში. ერთი შეხედვით სოციალური ბედნიერების მაქსიმალიზაციის იდეა ბუნდოვანი და აბსტრაქტულია. თუ თქვენ დგახართ არჩევანის წინაშე, გაანალიზეთ თუ რა ოდენობის ბედნიერების მომტანია თქვენი არჩევანი იმ ადამიანებთან მიმართებით, რომელთაც ეს არჩევანი ეხება, და რა ოდენობის ტანჯვის მომტანია თქვენი არჩევანი იმ ადამიანებთან მიმართებით, ვისაც ეს არჩევანი ეხება, და ამოირჩიეთ ის, რომელსაც მოაქვს საუკეთესო შედეგი. საბოლოოდ კი, უტილიტარიანიზმის მიხედვით, მორალურად მართებულია მხოლოდ ის მოქმედება, წესი ან ინსტიტუცია, რომელიც სხვა ამოსარჩევ ალტერნატივასთან შედარებით წარმოშობს მეტ სოციალურ ბედნიერებას.

უტილიტარიანიზმი ნორმატიული ეთიკის ერთერთი თვალსაჩინო თეორიაა, რომელსაც მორალის სხვა თეორიებთან ერთად საპატიო ადგილი უჭირავს ფილოსოფიის ისეთ მნიშვნელოვან დარგში, როგორც ეთიკაა. იგი მოწოდებულია მორალურ-ეთიკური დილემების გადაჭრაზე და სწორედ ხსენებული ფორმულის მეშვეობით ცდილობს არჩევანის მართებულობის დადგენას. მართალია ფორმულა მეტად აბსტრაქტულია, ხოლო თუ პლურალისტული მორალის თეორიის მიმდევრებს დავეკითხებით, არც არის მიზანშეწონილი მორალურ-ეთიკური ურთიერთობების ერთ კატეგორიულ ფორმულამდე დაყვანა, უტილიტარიანიზმი მაინც საკმაოდ ეფექტიან მექანიზმად მიიჩნევა ნორმატიულ ეთიკაში. საგულისხმოა, რომ უტილიტარიანიზმის მიმდევარი ფილოსოფოსები დაობდნენ, რომ უტილიტარიანიზმის კონცეფცია არ შეესაბამებოდა ადამიანის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების პატივისცემის იდეას. მაგალითად, უტილიტარიანიზმის ერთერთი სულისჩამდგმელი ჯერემი ბენტემი თავის ნაშრომში „*Anarchial Fallacies*” მკაცრად მიუთითებდა, რომ უტილიტარიანიზმის იდეა შეუსაბამო იყო „ადამიანის ძირითადი უფლებების“ კონცეფციასთან.³⁰ საპირისპიროდ კი, მისი შთამომავალი ჯონ სტიუარტ მილი მხარს უჭერდა ადამიანის ძირითადი და ბუნებითი უფლებების იდეას და მას უტილიტარიანიზმთან შესაბამისად მიიჩნევდა.³¹ ზოგიერთი ფილოსოფოსი მიუთითებს, რომ საუკეთესო შედეგის მიღწევისთვის შესაძლებელია მორალურად მართებულად კი აღმოჩნდეს ადამიანის ძირითადი უფლებების დარღვევა. ამ მოსაზრების გასამყარებლად კი ძირითადად აპელირებენ ორგანოების ტრანსპლანტის მაგალითით.³² ეს მოსაზრება არ იმსახურებს მხარდაჭერას. თუ ადამიანებს ექნებათ იმის შიში, რომ რომელიმე ინდივიდი საკუთარი ბედნიერების მაქსიმალიზაციის მიზნით, დაარღვევს მათ ძირითად უფლებებს, სამყარო ქაოსსა და განუკითხაობაში გადაინაცვლებს, ხოლო ამით საყოველთაო სოციალური სარგებლიანობა, რომელსაც უტილიტარიანისტები საყოველთაო ბედნიერების უზენაესი პრინციპის სახელით მოიხსენიებენ, საგრძნობლად შემცირდება. თუ გავიხსენებთ უტილიტარიანიზმის ფორმულას, გავიაზრებთ, რომ ამ თეორიის ამოსავალ წერტილად გვევლინება საყოველთაო, კოლექტიურ ბედნიერებაზე ზრუნვა. ამიტომ, თუ იარსებებს შიში და საფრთხე იმისა რომ მოხდება ადამიანის ძირითადი უფლებების ხელყოფა, შემცირდება ხალხთა შორის არსებული, საყოველთაო ბედნიერების მაჩვენებელი, და თავად ფორმულა, რომ არჩევანი A მაშინ არის მართებული, როდესაც B მოქმედებას მოაქვს საუკეთესო შედეგები არ დაკმაყოფილდება. ამდენად, ადამიანის ძირითადი უფლებების პატივისცემა და დაცვა უტილიტარიანისტული მიზნებისთვის განუყოფელია. ჩვენი ნაშრომის მიზნებისთვის რელევანტურია

²⁹ Roger A., *Routledge Philosophy Guidebook to Mill on Utilitarianism*. 2009. Routledge. გვ.90

³⁰ Gibbard, A. (1984). *Utilitarianism and Human Rights*. *Social Philosophy and Policy*, 1(2), გვ.92-102.

³¹ იხ., იქვე. გვ. 92-102

³² ამ მაგალითის მიხედვით, ერთი ჯანმრთელი ადამიანის ორგანოების ტრანსპლანტაცია ხუთი ავადმყოფის სხეულში მორალურად მართებულია, თუ იგი მიზნად ემსახურება ამ ხუთი ადამიანის გადარჩენას. ამ პოზიციის მხარდამჭერი ფილოსოფოსები, უთითებენ, რომ ერთი ადამიანის გაწირვა სხვა ხუთი ადამიანის გადასარჩენად მართებულია იმდენად რამდენადაც, ხუთი ადამიანის გადარჩენა წარმოშობს ბევრად უფრო მეტ სოციალურ ბედნიერებას ვიდრე ერთი ადამიანის სიცოცხლე.

უტილიტარიანიზმის ფორმულა, რომლის მიხედვითაც ადამიანის ძირითადი უფლებების განუხრელი დაცვა და პატივისცემა თავად უტილიტარიანიზმის თეორიით ნაკარნახევი, სოციალური ბედნიერების მაქსიმალიზაციის უზენაესი იდეის ქვაკუთხედაა.

კონფიდენციალურობის პრინციპის ქართული საკანონმდებლო მოდელის უტილიტარიანიზმის კრილში ანალიზისას ყურადღება უნდა გამახვილდეს ე.წ. Act და Rule უტილიტარიანიზმზე. კონტექსტუალურად, მოქმედების უტილიტარიანისტულ ანალიზში იგულისხმება, ადვოკატის ქმედება, რომლის დროსაც იგი ამჟღავნებს კლიენტის მიერ მოწოდებულ ინფორმაციას, როდესაც სხვა ინდივიდთა ნეგატიურ და ბუნებით უფლებებს ემუქრებათ საფრთხე, ხოლო წესის უტილიტარიანისტულ ანალიზში იგულისხმება კონფიდენციალურობის პრინციპის ქართული მოწესრიგების ეთიკურობის პრობლემის უტილიტარიანისტული თეორიის კრილში განხილვა. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ შემთხვევაში Act და Rule უტილიტარიანიზმი ურთიერთდამოკიდებულია. ამდენად, თუ გავიხსენებთ უტილიტარიანისტულ ფორმულას და მასში ჩავსვამთ კონფიდენციალურობის პრინციპის ქართულ მოდელს მივიღებთ შემდეგ მოცემულობას: კონფიდენციალურობის პრინციპი მორალურად მართებულია თუ იგი წარმოშობს საუკეთესო შედეგებს და ახდენს საყოველთაო და სოციალური ბედნიერების მაქსიმალიზაციას. აქედან გამომდინარეობს შემდეგი დილემა: თუ კლიენტი ადვოკატს მიაწოდებს ინფორმაციას, რომ პირობითად, ხვალ დღის პირველ ნახევარში მოხდება ხალხით სავსე შენობის სავენტილაციო მილში ისეთი მომწამვლელი აირის გაშვება, რომელიც ზოგიერთი ორგანიზმისთვის ლეტალურია, ხოლო ზოგისთვის არა, რომლის დროსაც, თუნდაც ერთი ადამიანის სიცოცხლე მაინც მოისპობა, ხოლო კლიენტი დაჟინებით სთხოვს ადვოკატს, რომ არ გაამჟღავნოს ეს ინფორმაცია, როგორ უნდა მოიქცეს ამ დროს ადვოკატი? პატივი სცეს კლიენტის სურვილს, არ დაარღვიოს კონფიდენციალურობის პრინციპი და დაუშვას თუნდაც ერთი ადამიანის ბუნებითი და ნეგატიური უფლების ხელყოფა თუ უგულვებელყოს კლიენტის ინტერესი და დაუყოვნებლივ შეატყობინოს შესაბამის ორგანოებს, იმისათვის, რომ მოახდინოს შესაძლო საფრთხის პრევენცია? თუ ამ ორ სიკეთეს მოვათავსებთ სასწორის პინებზე და შევეცდებით უტილიტარიანისტული ფორმულის მეშვეობით პასუხის გაცემას, პირველ რიგში უნდა გავცეს პასუხი იმ კითხვას თუ რა საყოველთაო, სოციალური ბედნიერების (სარგებლიანობის) მომტანია სასწორის პინაზე მოთავსებული თითოეული არჩევანი? ერთერთი არჩევანი ითვალისწინებს შესაბამისი ორგანოებისთვის შეტყობინებასა და მოსალოდნელი საფრთხის პრევენციას, მეორე კლიენტის მითითებებისთვის დაჯერებას და ინფორმაციის კონფიდენციალურად შენახვას. დასმული შეკითხვისთვის პასუხის გაცემა არ წარმოადგენს განსაკუთრებულ სირთულეს. თუ ადვოკატი არ გაამჟღავნებს კონფიდენციალურ ინფორმაციას, დაიცავს მხოლოდ კლიენტის ინდივიდუალურ ინტერესს, მაგრამ პასიურად ხელს შეუწყობს, ანუ უფრო სწორად, რომ ვთქვათ ხელს არ შეუშლის სხვა ინდივიდთა ბუნებითი და ნეგატიური უფლებების ხელყოფას, ხოლო თუ გაამჟღავნებს, შეილახება კლიენტის ინდივიდუალური ინტერესი, კონფიდენციალურობის დაცვის ვალდებულება, მაგრამ გადაარჩენს სხვა, ბევრად უფრო აღმატებულ ინტერესს, მათ შორის იმ უფლებათა კატეგორიებს, რომელიც ზემოთ ჩამოვთვალეთ. საყოველთაო სოციალური ბედნიერების კონცენტრაციის კუთხით თუ ვიმსჯელებთ, უტილიტარიანიზმის სახელმძღვანელო დებულებების თანახმად, ინდივიდუალური სარგებლიანობის ხელშეწყობის ნაცვლად, უმჯობესია ვიზრუნოთ საყოველთაო სარგებლიანობისა და სოციალური ბედნიერების მაქსიმალიზაციაზე. თუ მარტივად მივყვებით ამ მოსაზრებას, დავასკვნით რომ ბუნებითი უფლებების დაცვა და მათი ხელყოფის პრევენცია საყოველთაო სოციალური ბედნიერების მიღწევის მეტად ადეკვატური არჩევანია, ვიდრე რომელიმე კლიენტის ინდივიდუალურ ინტერესზე ზრუნვაა. თუმცა, თუ ასე მარტივად შევხედავთ, შესაძლებელია დაგვრჩეს განცდა, რომ უტილიტარიანიზმის მიმდევარი ფილოსოფოსები ინდივიდუალურ ინტერესზე მეტად, კოლექტიურ და საყოველთაო ინტერესს ანიჭებენ უპირატესობას. ეს მიდგომა მარტივი იქნებოდა, მაგრამ საქმე ასე იოლადაც არ არის. უნდა განისაზღვროს თუ რა ღირებულების მატარებელია კლიენტისთვის ასეთი სახის ინფორმაციის გაუმჟღავნებლობა? რა ღირებულების მატარებელია ინფორმაციის გაუმჟღავნებლობის შედეგად მოსალოდნელი საფრთხე? რა დგას რისკის წინაშე? და ბოლოს, თითოეული ღირებულების განსაზღვრის შემდეგ, საბოლოოდ გავცეთ პასუხი შეკითხვას, თუ რომელი სიკეთე ახდენს უფრო მეტად სარგებლიანობის გაზრდის ხელშეწყობას? ეს მნიშვნელოვანია იმ კუთხით, რომ ხშირ შემთხვევაში ინდივიდუალური ინტერესი წონის საჯარო სიკეთეს, ან პირიქით. აქვე არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ უტილიტარიანიზმის ამოსავალი წერტილი არის არა ის, თუ რა რაოდენობის ადამიანს

ემსახურება ამორჩეული ალტერნატივა, არამედ ის, თუ რა რაოდენობის საყოველთაო სარგებლიანობის აკუმულირებაა შესაძლებელი განსახილველ შემთხვევაში. სავსებით შესაძლებელია, რომ ინდივიდუალური ინტერესისთვის უპირატესობის მინიჭებით უფრო მეტი საყოველთაო სარგებლიანობა გამოძევადეს, ვიდრე რომელიმე ადამიანთა ჯგუფის კოლექტიური ინტერესის პრიორიტეტიზაციით. მნიშვნელოვანია ობიექტური საზომის ძიება. ვთქვათ, რომ კლიენტისთვის ძალიან მნიშვნელოვანია ამ ინფორმაციის გაუმჟღავნებლობა, თუნდაც მნიშვნელოვანი იმ ხარისხით, რომ არფრად აგდებდეს სხვა ადამიანთა სიცოცხლის მოსპობის ან ჯანმრთელობის გაუარესების შესაძლო რისკს. უფრო მეტიც, კლიენტის სუბიექტივისტური განსჯით ეს ინტერესი ბევრად აღმატებულია ვიდრე სასწორის პინაზე მოთავსებული მეორე სიკეთე ან ასეთი სიკეთეების ერთობლიობა. თავის მხრივ, სასწორის მეორე პინაზე სხვათა უფლებები და თავისუფლებებია. ადვოკატი თუ დაჰყვება კლიენტის ნებას და არ გაამჟღავნებს ინფორმაციას - მისთვის ეს საუკეთესო ვარიანტი იქნება და თავისივე მოსაზრებით, ყველაზე უფრო უკეთესი შედეგის მომტანი. მაგრამ არის თუ არა ეს ობიექტური მსჯელობის შედეგად მიღებული დასკვნა? უტილიტარიანიზმი ხომ ამბობს, რომ საუკეთესო ალტერნატივა არის ის, რომელიც ახდენს საუკეთესო შედეგების მიღწევას, ხოლო თუ კლიენტისთვის საუკეთესო შედეგია ის, რაც არის, გამოდის, რომ უტილიტარიანიზმის ფორმულა, კლიენტისთვის საყოველთაო სარგებლიანობის კონცენტრაციის შესახებ დაკმაყოფილებულია. მაგრამ, ეს ასე არ არის. ინსტიტუციონალისტური უტილიტარიანიზმი სვამს შეკითხვას, უნდა არსებობდეს თუ არა ისეთი ნორმა, რომელიც სხვათა უფლებების გაუმართლებელი ხელყოფის ხარჯზე ახდენს სარგებლიანობის მაქსიმალიზაციას. ინსტიტუციონალური უტილიტარიანიზმის თანახმად, საკანონმდებლო მექანიზმი მოწოდებული უნდა იყოს სოციალური ბედნიერების გაზრდაზე. ნორმა, რომელიც მხოლოდ ადამიანს ინდივიდუალური ინტერესის დაკმაყოფილებაზე ორიენტირებული, და ამას უშვებს სხვათა თავისუფლებების შელახვის ხარჯზე, უტილიტარიანისტული საფუძვლების თანახმად არ არის კარგი ნორმა, მიუხედავად ნებისმიერი სახის საუკეთესო შედეგის, სარგებლიანობის თუ საყოველთაო სოციალური ბედნიერების მოტანის გონივრული, არაგონივრული, რაციონალური თუ ირაციონალური შესაძლებლობისა.³³ ობიექტური საზომი ამბობს, რომ ინდივიდუალური, საყოველთაო სარგებლიანობა მთავრდება იქ, სადაც იწყება სხვა ადამიანების ინდივიდუალური და საყოველთაო სარგებლიანობა. მარტივად, რომ ვთქვათ ამორალურია სხვის უბედურებაზე საკუთარი ბედნიერების შენება.

დავუშვათ, რომ მოსალოდნელი საფრთხე მაღალი ალბათობით რეალიზდება და მოისპობა თუნდაც ერთი ადამიანის სიცოცხლე ან დაზიანდება თუნდაც ერთი ადამიანის სხეულებრივი მთლიანობა. თუ ჩვენ რაიმე მაინც ვიცით, სწორისა და არასწორის, მართებულისა და არამართებულის შესახებ, ცალსახად დავასკვნით, რომ ადვოკატის არჩევანი არ მიაწოდოს საგამომიებო ორგანოებს შესაბამისი ინფორმაცია სიღრმისეულად მცდარია, გამომდინარე იქედან, რომ ადვოკატს „სთხოვენ“ ისეთი ინფორმაციის გამჟღავნებისგან თავის შეკავებას, რომლის ფარგლებშიც საუბარია არა შესაძლო ქმედების სისხლის სამართლებრივ კვალიფიკაციასა და ასეთი ქმედების უკანონობაზე, არამედ ქმედების მორალურ კრიმინალიზაციაზე. ეს ქმედება გასაკიცხია არა იმიტომ, რომ ასე წერია კანონში - იგი გასაკიცხია იმიტომ, რომ მორალურად დანაშაულებრივია.³⁴ ამკარაა, რომ მომწამლავი აირის სავენტილაციო მილებში გაშვებით უხეშად დაირღვევა ადამიანის ბუნებითი და ნეგატიური უფლებები. ბუნებით უფლებებში აპრიორი მოიაზრება, რომ ისინი არ გამომდინარეობენ და არც შეიძლება რომ გამომდინარეობდნენ, და ადამიანებს ისინი არ ენიჭებათ პოლიტიკური ედიქტების, სოციალურ ინტერესთა კალკულაციების ან სპეციალური პროცედურის მეშვეობით, რომლის დროსაც მაგალითად, ადამიანს შესაძლებელია მიენიჭოს გარკვეული სახელშეკრულებო მოქმედების განხორციელების უფლებამოსილება - ბუნებითი უფლებები ჩვენი ორიგინალური უფლებებია, რომელიც ადამიანს ენიჭება დაბადებით, იმ მიზეზის გამო, რომ იგი ადამიანია.³⁵ მორალური ინდივიდუალიზმის მთავარი ნიშან-თვისება მდგომარეობს იმაში, რომ თითოეულ ინდივიდს გააჩნია საკუთარი უზენაესი მიზანი. ინდივიდი ყოველთვის მიზანია და არა რომელიმე ინდივიდის ან სხვა პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური თუ სახელმწიფო ორგანოს მიერ მიზნის

³³ Ross Powell A. & Babcock G. (Eds.). (2016). *Arguments for Liberty*. USA. გვ.57-87

³⁴ იხ., იქვე. გვ.16-47

³⁵ იხ., იქვე. გვ. 16-47

მიღწევისთვის გამოსაყენებელი საშუალება.³⁶ ფაქტია, რომ საფრთხის რეალიზების შემთხვევაში, როგორც ვახსენეთ, დაირღვევა ინდივიდის ბუნებითი და დაბადებით მინიჭებული უფლებები. ამდენად, ცალსახად დაირღვევა სოციალურ არსებული ბალანსი საყოველთაო „ბედნიერებასა“ და „უბედურებას“ შორის. ჩვენ დარწმუნებით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ თუ ადვოკატი არ შეატყობინებს ამ ფაქტის შესახებ საგამომიებო ორგანოებს ცალსახად შემცირდება ბედნიერების საყოველთაო ბალანსი და გაუარესდება საყოველთაო კეთილდღეობის მაჩვენებელი. არგუმენტი, რომ ნებისმიერი ადამიანის მორალური ღირებულებების სისტემა ინდივიდუალური და უნიკალურია ამ კონკრეტულ შემთხვევაში ვერ იქნება რელევანტური. არსებობს კონვენციონალური მორალი, რომელიც განსაზღვრავს საზოგადოებაში არსებული მნიშვნელოვანი უმრავლესობის წარმოდგენებს.³⁷ კონვენციონალური მორალია ის, რომ ადამიანის ბუნებითი უფლებების ხელყოფა არ არის მორალურად მართებული.³⁸ ეინ რენდის ობიექტივიზმის თეორია უარყოფს სუბიექტივისტური შეხედულების არსებობას და სამყაროს ობიექტურ და რაციონალურ მოცემულობად აღიქვამს. მისი ცნობილი ფორმულა: $A=A$ -ს ამ შემთხვევაში რელევანტურია. კონვენციონალური მორალის ფარგლებში ცალსახად ობიექტურია, რომ ბუნებითი უფლებების ხელყოფა არ იმსახურებს ქებას, ხოლო ბუნებითი უფლებების ხელყოფასთან მიმართებით $A=A$ -ს ფორმულა, რომ ბუნებითი უფლებების ხელყოფა=მორალურად გაუმართლებელ ქმედებას აბსოლუტურად მართებულია. შესაძლებელია ზოგიერთის მოსაზრებით, კლიენტის მიერ განდობილი ინფორმაციის დაცვა ბევრად უფრო მაღალი პროფესიული სტანდარტის მაჩვენებელია, ვიდრე მისი გამჟღავნება, მაგრამ ვერც ეს მოსაზრება დაიმსახურებს დიდ მხარდაჭერას. აქ საუბრი არც იმ საკითხზეა, რომ რომელიმე ადვოკატი მართლმადიდებელი, კათოლიკე, თეისტი, ათეისტი, გნოსტიკი ან აგნოსტიკია. არც იმაზე, რომ მათი ტრადიციები და კულტურული ღირებულებები მათ მორალურ კოდექსს ქმნის და მათ ამ მორალური კოდექსის შესაბამისად მოქცევა ევალებათ, არამედ ის, რომ ადვოკატი უპირველესად ადამიანის უფლებათა განუხრელი დამცველია და არა კლიენტის ინტერესის განხორციელების ბრმა ინსტრუმენტი. ის, რომ სახელმწიფოს ძირითადი იდეა ადამიანის უფლებათა დაცვაში მდგომარეობს და სოციალური კონტრაქტის არსიც სწორედ ის არის, რომ სახელმწიფოს არსებობა ადამიანის უფლებათა დაცვის იდეით არის გამართლებული, მივიღებთ სურათს, რომ ადვოკატისთვის უფრო მაღალ პროფესიულ ინტერესს უნდა წარმოადგენდეს ადამიანის უფლებათა დაცვა და არა რომელიმე კლიენტის განყენებულ, მორალურად კრიმინალურ ინტერესებზე ზრუნვა. უფრო საკვირველია, რომ ეთიკის კოდექსი კონფიდენციალურობის პრინციპის ამგვარ მოწესრიგებას ადვოკატის არამხოლოდ პროფესიულ, არამედ მორალურ ვალდებულებადაც განიხილავს. საინტერესოა, რატომ უნდა იყოს ადვოკატის „მორალური ვალდებულება“ ისეთი ნორმისთვის დამორჩილება, რომელიც კანონის დარღვევად თვლის ისეთი ქმედების განხორციელებას, რომელიც მოწოდებულია ადამიანის უფლებების დაცვაზე, ან თუნდაც ამ უფლებათა ხელყოფის საფრთხის პრევენციაზე. ეთიკის კოდექსით და „ადვოკატთა შესახებ“ კანონით დადგენილი კონფიდენციალურობის პრინციპისა და პროფესიული საიდუმლოების ფორმულირება და ნორმის ამგვარი შინაარსის ადვოკატის მორალურ ვალდებულებად გამოცხადებაა თავადაა შეუთავსებელი ადამიანის უფლებათა დაცვის იდეასთან, დემოკრატიულ საზოგადოებაში ადვოკატის როლთან, სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპებთან, კანონის უზენაესობასთან და თვითონ ეთიკის კოდექსით დადგენილ მიზნებთან.

თუ დავუშვებთ, რომ **ადვოკატმა არ შეატყობინა** საგამომიებო ორგანოებს, ადვოკატის უმოქმედობის მორალურ ასპექტებში შეგვიძლია არც ვიგულისხმოთ, საყოველთაო ღირებულებებისა და სიკეთის გაუარესება ან ასეთი ბალანსის შემცირება, რადგან ამ შემთხვევაში, ადვოკატის უმოქმედობით, ჰიპოთეტურ

³⁶ იხ., იქვე. გვ.50

³⁷ ხუბუა გ., *სამართლის თეორია*. თბილისი. 2015. გვ.77

³⁸ საინტერესოა, ეთიკის კომისიის საქმე N057/10, რომელშიც ეთიკის კომისია აღნიშნავს, რომ „ადვოკატის დამოუკიდებლობაზე ზეგავლენის მომხდენი ფაქტორები იყოფა ოთხ კატეგორიად: სახელმწიფოსაგან დამოუკიდებლობა, მათ შორის სასამართლოსა და პროკურატურისაგან; დამოუკიდებლობა მესამე პირების ზეგავლენისაგან, მათ შორის სხვა კლიენტებისა და კოლეგებისაგან; დამოუკიდებლობა კლიენტისაგან და დამოუკიდებლობა ადვოკატის პირადი მოსაზრებისაგან პოლიტიკის, მორალისა და საზოგადოებრივი საკითხების თაობაზე“

დაზარალებულად მოგვევლინება: სოციუმი ზოგადად. ხოლო ადვოკატის უმოქმედობით დაზიანდა, არა რომელიმე ჰიპოთეტური და სოციალური აბსტრაქცია, არამედ ზიანი მიადგა კონკრეტულ ინდივიდთა ბუნებით, ნეგატიურ, წარუვალ და დაბადებით მინიჭებულ უფლებებს, რაც კიდევ ერთხელ მიუთითებს ადვოკატის უმოქმედობის მორალურ გაუმართლებლობაზე. შესაძლებელია ვიმსჯელოთ იმაზეც, რომ მორალურ ქრილში ადვოკატი, დანაშაულის შესახებ შეუტყობინებლობით, თვითონ ხდება დანაშაულებრივი ქმედების თანამონაწილე, თუმცა ეს მსჯელობა დისკუსიის საგანს გასცდება, თუმცა ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ამ ორ საკითხს ერთმანეთთან კავშირი არ გააჩნია. ადვოკატის უმოქმედობით, იმისათვის, რომ დაეცვა აშკარად ნაკლები მორალური ღირებულება - კონფიდენციალურობის პრინციპი - ფართოდ თუ განვმარტავთ, სხვა ინდივიდების მორალური ინდივიდუალიზმი და ღირებულებითი ინდივიდუალიზმი, (რომელთა უფლებების ხელყოფაც განხორციელდა) რომელშიც იგულისხმება, რომ თითოეული ადამიანი თავის თავში წარმოადგენს მიზანს და უფლება აქვს იცხოვროს საკუთარი უზენაესი მიზნისთვის, ესწრაფვოდეს მას და მიაღწიოს იმ უზენაეს წერტილს, რომელშიც უტილიტარიანისტები ბედნიერების მიღწევას გულისხმობენ - ტრანსფორმირდა ადვოკატის მიზნის მიღწევის საშუალებად. ნებისმიერი ინდივიდის მორალური უფლებიდან გამომდინარეობს, რომ ადამიანი უნდა იყოს მიზანი და არა საშუალება. საპირისპიროდ კი, ადვოკატი საგამოძიებო ორგანოებისთვის ინფორმაციის არ მიწოდებით სხვათა უფლებების დარღვევის ხარჯზე, ემსახურება ერთის მხრივ საკუთარ მიზანს, რომ არ დაარღვიოს კანონი, და მეორეს მხრივ კლიენტის მიზანს, და არ ამჟღავნებს შესაბამის ინფორმაციას, ხოლო სხვა ადამიანთა მორალურ უფლებებს იყენებს საკუთარი და კლიენტის მიზნების რეალიზების საშუალებად, რაც შეუთავსებელია სამართლებრივი სახელმწიფოს იდეასთან. წინააღმდეგ შემთხვევაში, თუ ეს ასე არ არის, ადვოკატი მოსალოდნელი საფრთხის აღსაკვეთად აუცილებლად შეატყობინებდა შესაბამის ორგანოებს. ბუნებითი უფლებების არსიც სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ სავარაუდო დაზარალებულებს ბუნებითი და ნეგატიური უფლებები გააჩნიათ ადვოკატის წინააღმდეგ, რომ მისი უმოქმედობით არ განხორციელდეს მათი ნეგატიური უფლებების ხელყოფა და შელახვა.

ადვოკატის განსაკუთრებულ სამართლებრივ და მორალურ ვალდებულებას განაპირობებს ადვოკატის როლი დემოკრატიულ საზოგადოებაში. იგი დემოკრატიული საზოგადოების და ზოგადად სოციუმის მნიშვნელოვანი ფიგურაა და კლიენტის სასამართლოში წარმომადგენლობის და ამ უკანასკნელის უფლებათა დაცვის მეშვეობით ხელს უწყობს როგორც მართლმსაჯულების ჯეროვან ადმინისტრირებას, ასევე ემსახურება მნიშვნელოვან საჯარო ინტერესს, და გვევლინება კანონის უზენაესობის პრინციპის და სამართლებრივი სახელმწიფოს უზენაესი ღირებულებების განუხრელ დამცველად. ადვოკატის სამართლებრივი სტატუსის შესახებ იურიდიულ დოქტრინაში მნიშვნელოვანი აზრთა სხვადასხვაობა არსებობს. ზოგიერთი მიიჩნევს, რომ ადვოკატი მხოლოდ კლიენტის ინტერესების წარმომადგენლისა და დამცველის ფუნქციას ასრულებს, ხოლო თეორეტიკოსთა უმრავლესობა იზიარებს მოსაზრებას რომ ადვოკატს, გარდა კლიენტის ინტერესის დაცვისა, ევალება საჯარო წესრიგზე ზრუნვა. უნდა აღინიშნოს, რომ ეს უკანასკნელი წარმოადგენს გაბატონებულ შეხედულებას. განსახილველ მაგალითს, რომ დავუბრუნდეთ ადვოკატმა, როგორც საჯარო ინტერესისა და კოლექტიური სამართლებრივი სიკეთის დამცველმა აუცილებლად უნდა შეატყობინოს ამ ტიპის ინფორმაცია საგამოძიებო ორგანოებს, გამომდინარე იქედან, რომ იგი არამხოლოდ კლიენტის ინტერესის დაცვაზეა ორიენტირებული, არამედ მოწოდებულია დაიცვას საჯარო წესრიგი და კონსტიტუციური უსაფრთხოება. კონფიდენციალურობის პრინციპის ამგვარი საკანონმდებლო ჩარჩო კი, აიძულებს ადვოკატს, „არ დაარღვიოს კანონი“ და უარი უთქვას საჯარო ინტერესისა და კონსტიტუციური წესრიგის დამცველის როლზე. საგულისხმოა, რომ განსაზღვრული ფაქტობრივი გარემოებების არსებობისას ამ მოქმედებით, შესაძლებელია გამოუსწორებელი ზიანი მიადგეს სოციუმს, ან მის რომელიმე წევრს. სოციუმი შედგება წევრებისგან, და წევრთა ერთობლიობა ქმნის სოციუმს. ამდენად, საზოგადოების თითოეული წევრი სოციუმის შემადგენელი ნაწილია და მათი კოლექტიური და ინდივიდუალური ღირებულება განუზომელია. ადვოკატთა განსაკუთრებული როლი საზოგადოების წინაშე განაპირობებს მაღალ ვალდებულებით ტვირთს.

სასწორის მეორე პინაზე, გვაქვს კლიენტის უფლება იყოს დაცული ადვოკატისთვის განდობილი კონფიდენციალური ინფორმაციის გამჟღავნებისგან. კონფიდენციალური ინფორმაციის გამჟღავნებით შეილახება კლიენტის ნდობა ადვოკატისადმი. თუმცა, კონფიდენციალური ინფორმაციის გამჟღავნებით

გადარჩენილი სამართლებრივი სიკეთე ბევრად აღემატება კონფიდენციალურობის პრინციპით დაცულ ღირებულებას. ისევ, თუ ჩვენ სასწორის პინებზე არსებულ სიკეთეებს შევადარებთ ერთმანეთს, მივიღებთ რომ ერთ პინაზეა, პირობითად, ინდივიდის ნეგატიური და ბუნებით უფლებები ხოლო მეორე პინაზე, კლიენტის უფლება კონფიდენციალური ინფორმაციის გამჟღავნებისგან თავის დაცვაზე. აქედან, სასწორის ერთ პინაზე მოთავსებული ღირებულება წარმოადგენს უზენაეს მორალურ კატეგორიასა და სიკეთეს, ხოლო მეორე პინაზე მოთავსებული ღირებულება შედის ე.წ. ნაკლებად კატეგორიულ მორალურ ნორმათა რიცხვში. როგორც არაერთხელ აღინიშნა, ქმედების ეთიკურობის შეფასების უტილიტარიანისტული ტესტი გულისხმობს, არა ინდივიდუალური სარგებლიანობის მაქსიმალიზაციას არამედ საყოველთაო სარგებლიანობის საუკეთესო მაჩვენებლისთვის მიღწევის ხელშეწყობას. საუკეთესო შედეგის მიღწევის კუთხით, ცალსახაა რომ ადამიანის ბუნებითი უფლებებისთვის პრიორიტეტის მინიჭებით უფრო მეტად იზრდება საყოველთაო სარგებლიანობა. მორალური დილემის არსებობის პირობებში ხორციელდება ორი სხვადასხვა მორალური სიკეთის კოლიზია. ამ შემთხვევაში სახეზე გვაქვს კატეგორიული მორალური ნორმა, და ნაკლებად-კატეგორიული მორალური ნორმა. კატეგორიულ მორალურ ღირებულებას წარმოადგენს ადამიანის სიცოცხლე და სხვა ნეგატიური უფლებები, ხოლო ნაკლებად-კატეგორიულ მორალურ ნორმაში შედის კლიენტის ინტერესთა დაცვის საპროცესო სამართლებრივი მექანიზმი, კონკრეტულად კი კონფიდენციალურობის დაცვის ვალდებულება. საკითხი, თუ რა ანიჭებს ნორმებს კატეგორიულ და ნაკლებად კატეგორიულ ხასიათს, ნაშრომის მიზნებს სცდება და მას მოკლედ განვიხილავ. კერძოდ, უტილიტარიანიზმის მიხედვით ნორმის მორალურობის კატეგორიული ხასიათის მაკვალიფიცირებელი ელემენტები ქმედების უტილიტარიანისტულ თეორიაში მოიძებნება, ხოლო თუ კანტიანიზმის მიმდევრებს დავეკითხებით, ისინი გვეტყვიან, რომ საქმე კატეგორიულ იმპერატივშია. ზოგადად უნდა აღინიშნოს, რომ მთავარი კრიტერიუმი რაც ღირებულებას ხდის მორალურს არის მისი შესასრულებლად სავალდებულო ხასიათი. კატეგორიულობაში იგულისხმება ის, რომ იგი შესასრულებლად სავალდებულოა იმის მიუხედავად თუ რა გვსურს ჩვენ. ამ შემთხვევაში, განსახილველ მაგალითს რომ დავუბრუნდეთ, ინდივიდის ბუნებითი უფლებების ხელყოფის დაუშვებლობა კატეგორიული მოთხოვნაა და ჩვენზე ვრცელდება მიუხედავად ჩვენი სურვილისა და მდგომარეობისა. რაც შეეხება, კონფიდენციალურობის ვალდებულებას იგი ნაკლებად კატეგორიული მოთხოვნაა, იმდენად რამდენადაც იგი ადვოკატზე არ ვრცელდება მიუხედავად მისი სურვილისა და მდგომარეობისა. ადვოკატი თავისუფალი პროფესიის წარმომადგენელი პირია და თავად წყვეტს დაექვემდებაროს თუ არა კონფიდენციალურობის პრინციპით ბოჭვას. კერძოდ, ადვოკატი დამოუკიდებელია სახელმწიფოსგან, სასამართლოსგან და პროკურატურისგან, მესამე პირთა ზეგავლენისგან, მათ შორის კოლეგებისგან, კლიენტისგან,³⁹ დამოუკიდებელია თავისი პირადი მოსაზრებიდან მორალისა და პოლიტიკის თაობაზე.⁴⁰ გამომდინარე იქედან, რომ ნებისმიერი ადვოკატი ნებაყოფლობით ექვემდებარება ამ პრინციპის ძალას, ეს უკანასკნელი მათზე კატეგორიულად ვერ ვრცელდება, ვინაიდან პრინციპისთვის შესასრულებლად სავალდებულო ძალის მინიჭება ადვოკატის ნების თავისუფალი გამოვლენის შედეგი იყო, და სხვა არაფერი. მით უფრო ვერ იქნება კატეგორიული ის საკანონმდებლო მოწესრიგება, რომელიც ადვოკატს აიძულებს კანონის არ დარღვევით სხვათა უფლებები და თავისუფლებები დააყენოს თუნდაც მცირედი საფრთხისა და რისკის წინაშე. საპირისპიროდ, ნეგატიური უფლებების ხელყოფის მაგალითი, რომ ავიღოთ: შესაძლებელია A-ს მოუხდეს B-ს სიცოცხლის მოსპობა, მაგრამ ნორმის კატეგორიული ძალა მისგან დამოუკიდებლად ბოჭავს მას მიუხედავად ნებისმიერი სურვილისა. განსახილველ შემთხვევაში, უტილიტარიანისტული შეფასების ტესტის მეშვეობით მსჯელობისას ვიღებთ ცალსახა შედეგს, რომ კატეგორიული მორალური ნორმების დაცვა მეტად მნიშვნელოვანია ვიდრე ისეთი ნაკლებად კატეგორიული მორალური ნორმის, რომელიც კატეგორიული ნორმების ხელყოფას კანონის დარღვევად მიიჩნევს.

უტილიტარიანიზმი მორალური დილემების გადაჭრის ერთერთი ეფექტიანი თეორიაა. საინტერესოა, რა იქნება მკითხველის მოსაზრება ამ მორალურ დილემაზე. ადვოკატის დაცვის ქვეშ მყოფი პირი არის

³⁹ გასიტაშვილი, ე., ხუბულური თ., ბოჭორიშვილი, კ., & კვაჭანტირაძე, დ., *ეთიკის კომისიის საქმიანობა: პრევენტები, რეკომენდაციები, 2010-2013 წწ.* თბილისი, 2013, გვ.12

⁴⁰ ეთიკის კომისიის გადაწყვეტილება #057/10, 07 მარტი, 2010 წელი

ტერორისტული ორგანიზაციის წევრი, რომელიც ადვოკატს უზიარებს ინფორმაციას მოსალოდნელი მასშტაბური ტერორისტული თავდასხმის შესახებ. ადვოკატი შებოჭილია კონფიდენციალურობის ვალდებულებით. როგორ უნდა მოიქცეს ადვოკატი? რამდენად მართებულია კონფიდენციალურობის პრინციპით ადვოკატის ბოჭვა და ადვოკატის მიერ ინფორმაციის შესაბამისი ორგანოებისთვის მიწოდება კანონის დარღვევად შერაცხვა?

კონფიდენციალურობის პრინციპის ქართული საკანონმდებლო მოდელი, რომლის მიხედვითაც ადვოკატი დაარღვევს კანონს თუ გაამჟღავნებს კლიენტის მიერ მინდობილ ინფორმაციას, თუ საქმე ეხება სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების ხელყოფას (ნეგატიური და ბუნებითი უფლებები) თავად არ არის ეთიკური შემდეგი მიზეზების გამო: 1. იგი ამცირებს საყოველთაო სარგებლიანობას, რაც უტილიტარიანიზმის მიხედვით საყოველთაო ბედნიერების მაჩვენებლის სახელით არის ცნობილი; 2. ქმნის რისკს, რომ საფრთხის არსებობის შემთხვევაში სხვა ადამიანთა ღირებულებითი და მორალური ინდივიდუალიზმი გამოყენებული იქნება მიზნის მიღწევის საშუალებად და 3. კლიენტს ანიჭებს განუზომელ პრივილეგიას და აყენებს დომინანტურ მდგომარეობაში, ხოლო ადვოკატის როლს, როგორც სამართლებრივი და კონსტიტუციური წესრიგის დამცველის როლის პირიქით აკნინებს.

7. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს სტანდარტი : პროფესიულ საიდუმლოებაში ჩარევის აუცილებლობის გამართლება

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო აღიარებს პროფესიული საიდუმლოების როლს დემოკრატიულ საზოგადოებაში და ძალიან ბევრ საქმეში ამახვილებს ყურადღებას მის განსაკუთრებულ ფუნქციაზე. სასამართლო პრაქტიკაში გამოკვეთილია კონკრეტული შემთხვევები, რომლის ფარგლებშიც სასამართლომ იმსჯელა პროფესიული საიდუმლოებით დაცულ სფეროში ჩარევასა და მისი მართებულობის თაობაზე. პროფესიულ საიდუმლოებაში ჩარევის აუცილებლობის გამართლების კუთხით, უმნიშვნელოვანესია 2012 წლის 6 დეკემბრის, ე.წ. Michaud-ის საქმე.⁴¹ საქმის ფაქტობრივი გარემოებების მიხედვით, განმცხადებელი იყო პარიზის ადვოკატთა ასოციაციისა და ადვოკატთა საბჭოს წევრი.⁴² იგი მიუთითებდა, რომ ევროპული კავშირის მიერ მიღებული სამი დირექტივა, რომელიც მიზნად ისახავდა ფულის გათეთრებასთან ბრძოლას არღვევდა მე-8 მუხლით გათვალისწინებულ პროფესიული საიდუმლოების პრინციპს. ამ დირექტივების მიხედვით, „სამართალში დამოუკიდებლად მოღვაწე პირებს“ ეკისრებათ შესაბამისი ფინანსური დანაყოფისთვის ინფორმაციის დაუყოვნებლივ მიწოდების ვალდებულება,⁴³ როდესაც მათ „იცინ, ეჭვობენ ან აქვთ გონივრული საფუძვლები, რათა დაასკვნან“ რომ ადგილი ჰქონდა ფულის გათეთრებას ან ტერორიზმის დაფინანსებას, თუმცა ეს ვალდებულება არ ვრცელდება ყველა იმ საქმიანობაზე, რომელიც პირდაპირ ან არაპირდაპირ არის კავშირში კლიენტის დაცვისთვის განსახორციელებელ საქმიანობასთან.⁴⁴ სხვა სიტყვებით, რომ ვთქვათ თუ ადვოკატი შეამჩნევს, რომ მისი კლიენტი ჩართულია იმგვარ საქმიანობაში, რომელიც უკავშირდება ფულის გათეთრებას ან ტერორიზმის დაფინანსებას, ამ უკანასკნელმა იგი აუცილებლად უნდა შეატყობინოს შესაბამის ორგანოებს. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო აღნიშნავს, რომ კონვენციის მე-8 მუხლის მიზნებისთვის, საჭიროების ელემენტი მოითხოვს, რომ ძირითად უფლებაში ჩარევა ესადაგებოდეს მწვავე სოციალურ საჭიროებას, კერძოდ წარმოადგენდეს პროპორციულ საშუალებას დასახული ლეგიტიმური მიზნების მისაღწევად.⁴⁵ აქვე, სტრასბურგის სასამართლო იზიარებს *Conseil d'Etat*-ის გადაწყვეტილებას და დასძენს,

⁴¹ იხ. ECtHR, *Michaud v. France*, App.No. 12323/11. 2012 წლის 6 დეკემბერი

⁴² იხ. იქვე., პარაგ.8

⁴³ იხ. *MICHAUD V. FRANCE: A step forward into the Bosphorus doctrine, or a step backward into "subjective" foreseeability?* [<https://strasbourgobservers.com/2012/12/21/michaud-v-france-a-step-forward-into-the-bosphorus-doctrine-or-a-step-backward-into-subjective-foreseeability/>] 21.12.2012

⁴⁴ Council Directive 2005/60/EC on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing [2005] OJ L. 309/15

⁴⁵ იხ. ECtHR, *Michaud v. France*, App.No. 12323/11. 2012 წლის 6 დეკემბერი, პარაგ.120

რომ იგი ვერ ხედავს პრობლემას ეროვნული სასამართლოების მიერ გადაწყვეტილების ამგვარ დასაბუთებაში.⁴⁶ ეროვნული ხელისუფლების დასაბუთების თანახმად, კონვენცია იცავს პროფესიული კონფიდენციალობის ძირითად უფლებას, თუმცა ადვოკატისთვის შეტყობინების ვალდებულების დაწესება თავისი ხარისხით არ უტოლდება ძირითადი უფლებით დაცულ სფეროში მომეტებულ ჩარევას [...] როდესაც სახეზეა ფულის გათეთრების წინააღმდეგ ბრძოლის აღმატებული ინტერესი.⁴⁷ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ადგილი არ ჰქონია კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევას. იგი აღნიშნავს, რომ „მართალია, რომ როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, კონფიდენციალურობის პრინციპს გააჩნია განუზომელი მნიშვნელობა, ორივესთვის, როგორც კლიენტისა და ადვოკატისთვის, ასევე მართლმსაჯულების ჯეროვანი ადმინისტრირებისთვის და ეჭვგარეშეა, რომ კონფიდენციალურობის დაცვის ვალდებულებას ეფუძნება მართლმსაჯულების ჯეროვანი ადმინისტრირება დემოკრატიულ საზოგადოებაში. თუმცა, მეორეს მხრივ, იგი არ არის აბსოლუტური უფლება. იგი უნდა დაბალანდეს ხელმომწერი სახელმწიფოების ვალდებულებების კუთხით, ებრძოლონ ფულის გათეთრების დანაშაულს, რომლისგანაც მიღებული შემოსავალი დიდი ალბათობით გამოიყენება სხვა კრიმინალური აქტივობებისა და ნარკოტრეფიკინგის სუბსიდირებისთვის. სასამართლო მიუთითებს, რომ ევროპული კავშირის დირექტივები, რომლებიც ადვოკატს ავალდებულებს „საეჭვო“ ინფორმაციის მიწოდებას, წარმოადგენს საერთაშორისო ინსტრუმენტების სერიებით ნაკისრ ვალდებულებებს, რომლებიც მიზნად ისახავს, ისეთი აქტივობების პრევენციას, რომელიც უდიდეს საფრთხეს წარმოადგენს ზოგადად დემოკრატიისთვის.“⁴⁸ დამატებით უნდა აღინიშნოს, რომ ფრანგული კანონმდებლობით დადგენილი იყო სპეციალური მექანიზმი, რომელიც იცავდა ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგიას. კერძოდ, ეჭვის არსებობის შემთხვევაშიც ადვოკატს ინფორმაცია უნდა მიეწოდებინა, ჯერ ასოციაციის პრეზიდენტისთვის, ხოლო ასოციაციის პრეზიდენტი, რომელიც თავის მხრივ ექვემდებარებოდა ადვოკატთა ქცევის იგივე წესებს, მხოლოდ მაშინ გადასცემდა ინფორმაციას *Trafic*-ს, როდესაც თავად დარწმუნდებოდა, რომ ადვოკატის ეჭვი გონივრული იყო. ამდენად, ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგია მაინც მაქსიმალურად იყო დაცული.⁴⁹

Michaud-ის საქმეზე, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ გადაწყვეტილების 128-ე პარაგრაფში აღნიშნა, რომ „საეჭვო ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება, არ უკავშირდება ადვოკატის დაცვის როლის ძირითად არსს, რომელიც პროფესიული პრივილეგიის უზოგადეს საფუძვლად მიიჩნევა“.⁵⁰ გადაწყვეტილების ანალიზისას იკვეთება ორი მნიშვნელოვანი არგუმენტი, რომელზე დაყრდნობითაც სასამართლომ დაადგინა, რომ ადგილი არ ჰქონია და არც შეიძლება ჰქონოდა მე-8 მუხლის დარღვევას. 1. პროფესიული საიდუმლოების უფლებით დაცულ სფეროში ჩარევა ემსახურებოდა ლეგიტიმურ მიზანს, კერძოდ ფულის გათეთრების პრევენციას, ხოლო გამოსაყენებელი საშუალება წარმოადგენდა პროპორციულ ჩარევას დასახული ლეგიტიმური მიზნების მისაღწევად. ნათელია, რომ ლეგიტიმური მიზნის აღმატებულმა ხასიათმა გადაწონა ადვოკატისა და კლიენტის ინდივიდუალური უფლებები. 2. ადვოკატის ვალდებულება ასეთი ინფორმაციის შესაბამისი ორგანოებისთვის შეტყობინების თაობაზე წარმოადგენს არა დაცვისთვის აუცილებელ ღონისძიებას, არამედ მძიმე დანაშაულის პრევენციას. ცალსახაა, რომ განსახილველ შემთხვევაში, ფულის გათეთრების წინააღმდეგ ბრძოლა ნამდვილად წარმოადგენდა რელევანტურ ლეგიტიმურ მიზანს კონვენციის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტის მიზნებისთვის. ამ მხრივ საინტერესოა, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ისეთი აღმატებული ინტერესის არსებობისას, რომელიც საფრთხეს უქმნის კანონის უზენაესობის პრინციპს და ხელს უწყობს სამართლებრივი უწყსრიგობის წახალისებას, ინფორმაციის შესაბამისი სტრუქტურებისთვის მიწოდებას არ განიხილავს კონვენციის დარღვევად. თუმცა, მეორე არგუმენტი, ბევრად უფრო მნიშვნელოვანია,

⁴⁶ იხ. იქვე., პარაგ. 122

⁴⁷ იხ. იქვე., პარაგ. 121

⁴⁸ იხ. იქვე., პარაგ. 123

⁴⁹ იხ. „The obligation on lawyers to report suspicions in the context of the fight against money laundering did not interfere disproportionately with professional privilege“

[http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/suggam/yargi_kararlari/aihm_kararlari/Michaud_v%20France_06%2012%2020121.pdf]
ECHR 445 (2012) 06.12.2012

⁵⁰ იხ. ECtHR, *Michaud v. France*, App.No. 12323/11. 2012 წლის 6 დეკემბერი, პარაგ. 128

პროფესიული საიდუმლოების ირგვლივ სახელმძღვანელო სტანდარტის დადგენის ჭრილში. სასამართლო აღიარებს, რომ განსახილველ შემთხვევაში ინფორმაციის მიწოდება არ ჩაითვლება დაცვის უფლების დარღვევად. ეს განპირობებულია იმით, რომ ამგვარი ინფორმაციის გაუმჟღავნებლობა არ მიიჩნევა დაცვის უფლების შემადგენელ ნაწილად, გამომდინარე იქედან, რომ კლიენტის დაცვის მიზნებისთვის რელევანტურია მხოლოდ კლიენტის ინდივიდუალური ინტერესები, რომელთა განხორციელება ან განუხორციელებლობა შესაბამის სამართლებრივ შედეგს წარმოშობს მხოლოდ კლიენტისთვის ან კონკრეტულ საქმესთან დაკავშირებული სხვა პირებისთვის, რომლებსაც ლოგიკური კავშირი აქვთ კლიენტის ინტერესებთან. საპირისპიროდ, დაცვის ვალდებულება ვერ გავრცელდება კლიენტის იმ ინტერესებზე, აქტივობებსა და საქმიანობაზე, რომელიც თავისი არსით არამართლოზომიერია და ეწინააღმდეგება არსებულ სამართლებრივ წესრიგს. თუ საქმის ფაქტობრივ გარემოებებს გავიხსენებთ, ადვოკატს არ ჰქონდა ინფორმაცია, რომ მისი კლიენტი ახორციელებდა ფულის გათეთრებას, იგი აპროტესტებდა, რომ დირექტივის დებულებები, რომლის ძალითაც მას ეჭვის არსებობის შემთხვევაში ეკისრებოდა ინფორმაციის შეტყობინების ვალდებულება ხელყოფდა პროფესიულ საიდუმლოებას. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს შეფასება ზუსტია. გამომდინარე იქედან, რომ ამგვარი აქტივობების თაობაზე ეჭვის გაჩენის შემთხვევაში, შეტყობინების ვალდებულება და ამდენად პროფესიული საიდუმლოების პრინციპის უგულვებელყოფა არ წარმოადგენდა კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევას და არც უკავშირდებოდა კლიენტის დაცვის მიზნებს, გამომდინარე იქედან, რომ ადვოკატის დაცვით ფუნქციაში არ შედის და არც უნდა შედიოდეს კლიენტის უკანონო საქმიანობისთვის ხელშეწყობა. გადაწყვეტილების 124-ე პარაგრაფში ნათლადაა გადმოცემული განმცხადებლის პოზიცია, რომ „ნებისმიერი ადვოკატი, რომელიც კავშირშია ფულის გათეთრებასთან თავად ექვემდებარება სისხლის სამართლის წესით დასჯას.“⁵¹ შესაბამისად, ეჭვის არსებობის შემთხვევაში, შეტყობინების ვალდებულება არ ჩაითვლება პროფესიული საიდუმლოების დარღვევად და არც დაცვის უფლების უგულვებელყოფად. თუ ადვოკატი თავად იყო ჩართული კლიენტთან ერთად ფულის გათეთრებაში, მაშინ ისინი ერთად აგებენ პასუხს შესაბამისი ქმედებისთვის, ხოლო თუ ადვოკატი შემდგომში იგებს ასეთ ინფორმაციას, ან ეჭვი უჩნდება კლიენტის მიერ ასეთი საქმიანობის განხორციელების შესახებ, ინფორმაციის შეუტყობინებლობის შემთხვევაში, იგი დაცვის უფლებას კი არ ახორციელებს (*კლიენტის ინტერესთა თეორია*), არამედ სამართლებრივი უწყისობის პროვიცირებას უწყობს ხელს (*სამართლებრივი წესრიგის თეორია*). აღნიშნული განპირობებულია დაცვის უფლების შინაარსით. დაცვის უფლებაში მოიაზრება კლიენტის ინტერესების კანონიერი საშუალებების მეშვეობით დაცვა. კანონიერების პრინციპის საპირწონედ არ შეიძლება კლიენტის ინტერესების უპირატესობის, დამოუკიდებლობის პრინციპის, ნებისმიერი სხვა ეთიკური ვალდებულების განხილვა.⁵² კანონიერების პრინციპისადმი ერთგულება, ადვოკატის, როგორც კლიენტის საუკეთესო ინტერესების დამცველის, მართლმსაჯულების მონაწილე პირისა და თავისუფალი პროფესიის წარმომადგენლის ოქროს პრინციპია.⁵³ თუ ადვოკატი შეიტყობს, ეჭვი გაუჩნდება ან კლიენტი გაუზიარებს მას ამგვარ ინფორმაციას, იგი შეუტყობინებლობით დაარღვევს კანონიერების პრინციპს, რადგან უკანონო საქმიანობის შესახებ ინფორმაციის ფლობა და მისი გაუმჟღავნებლობა ცალკე სისხლის სამართლებრივ შემადგენლობას იძლევა, ხოლო თუ ადვოკატი მაინც გააგრძელებს „კლიენტის ინტერესებისთვის ზრუნვას“, ეს იქნება არა დაცვის უფლებიდან გამომდინარე მოქმედება ან მოქმედებათა ერთობლიობა, არამედ კანონიერების პრინციპის დარღვევა და უკანონო საქმიანობის ხელშეწყობა, და წახალისება, რაც საბოლოო ჯამში ძირს უთხრის არამხოლოდ სამართლებრივი სახელმწიფოს ღირებულებებს, არამედ საზოგადოების ნდობას ადვოკატთა კორპუსის წინაშე. საქმეზე, X v. The UK, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო აღნიშნავს, რომ “დაცვის უფლება არ ავალდებულებს ადვოკატს იმოქმედოს თავისი პროფესიული პრინციპებისა და შეხედულებების წინააღმდეგ, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია არ აღჭურავს ბრალდებულს უფლებით მოსთხოვოს თავის ადვოკატს ისეთი დაცვის სტრატეგიის შემუშავება, რომელიც წინააღმდეგობაში მოვა მის პროფესიულ პრინციპებთან და, შესაბამისად, არც ადვოკატს არ აქვს უფლება ამგვარად იმოქმედოს დაცვის განხორციელების

⁵¹ იხ. იქვე., პარაგ. 124

⁵² გასიტაშვილი, ე., ხუბულური თ., ბოჭორიშვილი, კ., & კვაჭანტირაძე, დ., *ეთიკის კომისიის საქმიანობა: პრევენტები, რეკომენდაციები, 2010-2013 წწ.* თბილისი, 2013, გვ.12

⁵³ იხ. იქვე., გვ.12

პროცესში.⁵⁴ უფრო მეტიც, ადვოკატი ვალდებულიც კია არ დაუშვას კომპრომისი კანონიერების პრინციპთან მიმართებით, თუნდაც კლიენტის ინტერესების გამო, შეინარჩუნოს დამოუკიდებლობა საადვოკატო საქმიანობაში, რათა არ გახდეს დაქირავებული „იარაღი“ კლიენტის ხელში.⁵⁵ ამდენად, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პოზიცია ამ საკითხთან მიმართებით ცალსახად იმსახურებს ქებას.

Michaudi-ის საქმით დადგენილი სტანდარტების მეშვეობით მნიშვნელოვნად შეიძლება იქნეს გამოკვეთილი ქართული საკანონმდებლო ჩარჩოს ხარვეზები. კერძოდ, კონფიდენციალურობის პრინციპისა და პროფესიული საიდუმლოების მარეგულირებელი დებულებები, რომელთა თანახმადაც ადვოკატი, მე-5 თავში განხილული ჰიპოთეტური შემთხვევის არსებობისას, დაარღვევს კონფიდენციალურობის ვალდებულებას და პროფესიულ საიდუმლოებას. ცხადია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ადვოკატის მიერ, დანაშაულის პრევენციის მიზნით განხორციელებულ შეტყობინებას არ მიიჩნევს „კონვენციის სულთან“ შეუსაბამოდ. ასევე ცხადია, რომ შეტყობინების ამგვარ ვალდებულებას არ განიხილავს დაცვის უფლების შემადგენელ კომპონენტად. საინტერესოა, რამდენად იქნება შესაბამისობაში პროფესიული საიდუმლოების მარეგულირებელი ეროვნული საკანონმდებლო ჩარჩო კონვენციის მე-8 მუხლით დადგენილ სტანდარტებთან, მაშინ როდესაც ქართული საკანონმდებლობით, ადვოკატის მიერ ადამიანის უფლებათა ხელყოფის პრევენციის მიზნით, განხორციელებული შეტყობინება პროფესიული საიდუმლოების დარღვევად მიიჩნევა, ხოლო ეთიკის კოდექსი ასეთ ვალდებულებას ადვოკატის მორალურ ვალდებულებად განიხილავს. თუ Michaudi-ის საქმით დადგენილ სტანდარტებს გამოვიყენებთ ადვოკატის კონფიდენციალურობის პრინციპისა და პროფესიული საიდუმლოების ქართული მოდელის შეფასებისთვის, მივიღებთ შემდეგ აშკარა მოცემულობას: ა. ადამიანის ნეგატიური და ბუნებითი უფლებების ხელყოფის დროს განხორციელებული შეტყობინება ემსახურება მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტით დადგენილ ლეგიტიმურ მიზნებს, კერძოდ დანაშაულის პრევენციას. მაშინ როდესაც, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ ფულის გათეთრების პრევენციისთვის შეტყობინების ვალდებულება კონვენციასთან შესაბამისად მიიჩნევა, უაღრესად რთულია ეძებო მიზეზები, თუ რატომ უნდა მიიჩნიოს ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ, ინდივიდის ბუნებითი და ნეგატიური უფლებების ხელყოფის რისკი, ადვოკატის მიერ შესაბამისი ორგანოებისთვის შეტყობინების შემთხვევაში, პროფესიული საიდუმლოების ძირითადი უფლებით დაცულ სფეროში არაპროპორციულ ჩარევად. ბ. ეროვნული საკანონმდებლობით დადგენილი კონფიდენციალურობის ვალდებულების მოქმედების უსაზღვრო მასშტაბი, არ მიიჩნევა დაცვის უფლების შემადგენელ კომპონენტად. ადვოკატი თავად არღვევს ეთიკის კოდექსით დადგენილ კანონიერების პრინციპს ასეთი ინფორმაციის შეუტყობინებლობით. მართალია, ადვოკატის მიზანი კლიენტის ინტერესების დაცვაა, მაგრამ აღნიშნული ვალდებულება ადვოკატს არ აძლევს უფლებას გამოიყენოს კანონით გაუთვალისწინებელი, კანონსაწინააღმდეგო საშუალებები, თუნდაც ამის თაობაზე მას კლიენტმა სთხოვოს და კლიენტს საჭიროდ მიაჩნდეს დაცვის ამგვარი გზით განხორციელება. ადვოკატი ვალდებულია კანონით გათვალისწინებული საშუალებებითა და პროფესიული ეთიკის კოდექსით დადგენილი სტანდარტებით იმოქმედოს.⁵⁶ უფრო მეტიც, ისეთი ინფორმაციის შეუტყობინებლობა, რომელიც საფრთხეს უქმნის სხვა ადამიანების ძირითად და თანდაყოლილ უფლებებს ადვოკატს ბრმა იარაღად აქცევს კლიენტის ხელში. ხოლო, სხვათა უფლებების ხელყოფის, კლიენტის ინდივიდუალურ ინტერესისთვის მორგება არ შეიძლება ჩაითვალოს ისეთ ვალდებულებად, რომელიც ადვოკატს შეიძლება დაეკისროს დაცვის უფლებიდან გამომდინარე, ხოლო ასეთი ვალდებულების ეთიკურად გამოცხადება, როგორც ზემოთ აღვნიშნე თავადაა არაეთიკური. დაცვის უფლებაში არ შეიძლება მოიაზრებოდეს ისეთი მოქმედება ან უმოქმედობა, რომელიც სხვათა უფლებების ხელყოფას განიხილავს კლიენტის ინტერესების დაკმაყოფილების საშუალებად. სხვა სიტყვებით, რომ ვთქვათ დაცვის უფლებაში მოიაზრება კლიენტის ინტერესებისთვის ზრუნვა ყოველგვარი კანონიერი საშუალების გამოყენების მეშვეობით, და არა სხვა ინდივიდების უფლებათა ხელყოფის ხარჯზე ამ უკანასკნელის გარანტირება. ასეთი მოქმედება აშკარად

⁵⁴ იხ. იქვე., გვ.13, იხ. ციტირება: ECtHR, CASE OF X. v. THE UNITED KINGDOM, App.No. 7215/75. 1981 წლის 5 ნოემბერი.

⁵⁵ იხ. იქვე., გვ.14 იხ. ციტირება: ჟურნალი „ადვოკატი“ #1- ეთიკის კოდექსის კომენტარები, გვ. 28.

⁵⁶ იხ. იქვე., ეთიკის კომისიის გადაწყვეტილება #057/10, 07 მარტი, 2010 წელი.

სცდება დაცვის უფლების განხორციელების ფარგლებს. შედეგად, ამ კონტექსტში კონფიდენციალურობის დაცვის ვალდებულება არ შეიძლება, რომ შედიოდეს დაცვის უფლების მიზნებში.

მაგალითი:

დავუშვათ, კლიენტი ადვოკატს ატყობინებს, რომ აპირებს მის ნათესავზე შურისძიებას, იმისათვის, რომ ამ უკანასკნელმა მისი კუთვნილი თანხა მიითვისა. ქართული კანონმდებლობის მიხედვით, ადვოკატი შეტყობინების შემთხვევაში დაარღვევს კანონმდებლობით დაწესებულ დებულებებს და შელახავს კლიენტის ინტერესებს. თუმცა თუ ადვოკატი შეატყობინებს ამ ინფორმაციას შესაბამის უწყებებს იგი მაინც დაექვემდებარება კონსტიტუციურ სამართლებრივ გამართლებას. გამომდინარე იქედან, რომ სახეზე გვაქვს ლეგიტიმური მიზანი: დანაშაულის პრევენცია, კერძოდ კი, სხვა ადამიანის სიცოცხლის ხელყოფის პრევენცია. შეტყობინება კი ლეგიტიმური მიზნის მიღწევისთვის ადეკვატური, გამოსადეგი და პროპორციული საშუალება, რადგან სხვა ნებისმიერი გამოსაყენებელი საშუალება დასახული ლეგიტიმური მიზნის მისაღწევად არაეფექტურია, ხოლო ერთადერთ ეფექტურ საშუალებად, გვევლინება სამართლდამცავი ორგანოებისთვის შეტყობინება. ამ მოქმედებით, ადვოკატი უფრო დიდ სამართლებრივ სიკეთეს გადაარჩენს, ვიდრე ხელყოფს, და არა პირიქით.

მიუხედავად იმისა, რომ ეთიკის კოდექსი და „ადვოკატთა შესახებ“ საქართველოს კანონი კონფიდენციალურობის პრინციპს გაძლიერებულად იცავს, და ამით სრულიად შეესაბამება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით დადგენილ სტანდარტს,⁵⁷ დაცვის ისეთი ფარგლების მინიჭებით, რომელმაც, კონკრეტული ფაქტობრივი გარემოებების არსებობისას, შეიძლება სხვათა კანონიერ უფლებებსა და ინტერესებს შეუქმნას საფრთხე არ არის მართებული.⁵⁸ ამ მხრივ, ქართული საკანონმდებლო ჩარჩო არ შეესაბამება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ დადგენილ სტანდარტებს, რომელსაც თავის მხრივ ხელმომწერი სახელმწიფოებისთვის შესასრულებლად სავალდებულო ძალა გააჩნია.

8. კონფიდენციალური ინფორმაციის გამჟღავნების დასაშვებობა ამერიკის უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკაში

კონფიდენციალურობის პრინციპის დაცვის ვალდებულებას ფუნდამენტური მნიშვნელობა აქვს საერთო სამართლის სისტემის მქონე ქვეყნებში, განსაკუთრებით კი აშშ-ში, რომელიც შეჯიბრებითობის პრინციპზე დაფუძნებული სასამართლო პროცესის აკვანად ითვლება. ამერიკის შეერთებულ შტატებში პროფესიული საქმიანობის მოდალური წესებით განისაზღვრება ადვოკატთა ქვეყნის პროფესიული სტანდარტი.⁵⁹ პროფესიული საქმიანობის მოდალური წესები საინტერესო დებულებებს ადგენს კონფიდენციალურობის პრინციპთან მიმართებით. კერძოდ, 1.6 პარაგრაფის „a“ პუნქტი ადგენს კონფიდენციალურობის პრინციპის ზოგად ცნებას. „ადვოკატმა არ უნდა გაამჟღავნოს კლიენტის წარმომადგენლობასთან დაკავშირებული ინფორმაცია, სანამ კლიენტი მას არ მისცემს ინფორმირებულ თანხმობას ამის შესახებ. ინფორმაციის გამჟღავნება ნებადართულია თუ ეს აუცილებელია კლიენტის წარმომადგენლობის მიზნებისთვის ან ინფორმაციის გამჟღავნება ნებადართულია “ხ” პუნქტით.“⁶⁰ „b“ პუნქტში მითითებულია, რომ ადვოკატს

⁵⁷ იხ. ECtHR, *Michaud v. France*, App.No. 12323/11, 2012 წლის 6 დეკემბერი. პარაგ. 118. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო აღნიშნავს, რომ „კონვენცია სთავაზობს გაძლიერებულ დაცვას ადვოკატ-კლიენტის კომუნიკაციას.“

⁵⁸ იხ. იქვე., პარაგ.128. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო აღნიშნავს, რომ „შეტყობინების ვალდებულება არ უკავშირდება ადვოკატის დაცვითი როლის ძირითად არსს, რომელიც როგორც ზემოთ აღინიშნა ქმნის პროფესიული პრივილეგიის უზოგადეს საფუძველს.“

⁵⁹ MODEL RULES OF PROFESSIONAL CONDUCT, იხ.

[https://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/rule_1_6_c_confidentiality_of_information/]

⁶⁰ Rule 1.6: Confidentiality of Information, იხ.

[https://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/rule_1_6_c_confidentiality_of_information/]

მხოლოდ მაშინ შეუძლია კლიენტის თანხმობის გარეშე ინფორმაციის გამჟღავნება, როდესაც მან უნდა განახორციელოს სიცოცხლის აშკარა ხელყოფის ან ჯანმრთელობის აშკარა დაზიანების პრევენცია.⁶¹ ამ პარაგრაფით აღიარებულია, რომ სიცოცხლე და სხეულებრივი მთლიანობა უფრო აღმატებული ღირებულებაა და ნებას რთავს ადვოკატს, გამჟღავნოს შესაბამისი ინფორმაცია თუ არსებობს გონივრული შესაძლებლობა, რომ საფრთხე ემუქრება ადამიანის სიცოცხლეს და ჯანმრთელობას. მაგალითად, თუ კლიენტი შემთხვევით შხამიან ნივთიერებას ჩაასხამს წყლის რეზერვუარში, რომელიც პასუხისმგებელია ქალაქის წყლით მომარაგებაზე და არსებობს გონივრული, რეალური და არსებითი რისკი, რომ თუნდაც ერთი ადამიანი დაღუპვას წყალს და საფრთხე შეექმნება მათ სიცოცხლეს, ან დაავადდებიან კონკრეტული სნეულებებით, და თუ ადვოკატის ჩარევა აუცილებელია საფრთხის აღმოსაფხვრელად, მაშინ მას ეკისრება შეტყობინების ვალდებულება.⁶² ასევე, ე.წ. „თაღლითობის დანაშაული“ წარმოადგენს იმ გამონაკლისს, რომლის დროსაც ადვოკატს შეუძლია ინფორმაციის გამჟღავნება, იმ შემთხვევაში თუ კლიენტი ადვოკატის სერვისების მეშვეობით ცდილობს ამ დანაშაულის გადაფარვას.⁶³

ამერიკის უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკა კონფიდენციალური ინფორმაციის გამჟღავნების დასაშვებობის კუთხით საკმაოდ მრავალფეროვანია. მაგალითად, საქმეზე *Clark v. United States*, ამერიკის უზენაესმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ „კლიენტი, რომელის ადვოკატს ისეთ კონსულტაციას სთხოვს, რომელიც მას დაეხმარება თაღლითობის დანაშაულის ჩადენაში, არანაირ მხარდაჭერას არ უნდა ელოდეს სამართლისგან. ადვოკატმა სიმართლეს ფარდა უნდა აჰხადოს. “He must let the truth be told.”⁶⁴ საქმეში არსებული მასალების მიხედვით, კლიენტი ადვოკატს დაუკავშირდა იმ მიზნით, რომ მიეღო კონსულტაცია თაღლითობის განხორციელების „ლეგალური“ გზების შესახებ. ამ კუთხით სასამართლოს პოზიცია ურყევეა. თაღლითობის დანაშაული იმ საგამონაკლისო შემთხვევათა სიაშია, როდესაც ადვოკატს პირიქით ეკისრება შესაბამისი ორგანოებისთვის ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება. კიდევ ერთი საინტერესო საქმეა *Shorter v. State*. ამ საქმის ფაქტობრივი გარემოებების მიხედვით, კლიენტი ურევავს ადვოკატს და ეუბნება, რომ აპირებს მისი ცოლის „ბოიფრენდის“ მოკვლას. ადვოკატი ატყობინებს ინფორმაციას შესაბამის ორგანოებს, თუმცა პოლიციის მისვლამდე, კლიენტი კლავს სამიზნეს.⁶⁵ ამ საქმეზე, ამერიკის უზენაესი სასამართლო აღნიშნავს, რომ „ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგიის მნიშვნელობა და სიწმინდეს უკვე ღრმად ააქვს ფესვები გადგმული იურისპრუდენციაში, თუმცა პრივილეგიის ყველაფრის ფასად (at all costs) დაცვა არ არის მართებული.“⁶⁶ ამერიკის უზენაესი სასამართლო საინტერესოდ მსჯელობს ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგიის მოქმედების ფარგლებზე. კერძოდ, სასამართლო აღნიშნავს, რომ „იმისათვის, რომ ადვოკატსა და კლიენტს შორის არსებული კომუნიკაცია დაექვემდებაროს პრივილეგიით დაცვას, იგი უნდა ხორციელდებოდეს კანონიერი მიზნებისთვის, ან ყოველშემთხვევაში მას უნდა ჰქონდეს კანონიერი დასასრული. შესაბამისად, დანაშაულის ჩადენამდე ე.წ. კლიენტის მიერ განხორციელებული კომუნიკაცია, იმ მიზნით, რომ მას ადვოკატი ან რჩევას მისცემდა ან რაიმე სახით მაინც დაეხმარებოდა, არცერთ შემთხვევაში არ ექვემდებარება პრივილეგიით დაცვას.“⁶⁷ შესაბამისად, სატელეფონო კომუნიკაცია დასაშვებ მტკიცებულებად იქნა ცნობილი, რაც განპირობებული იყო იმით, რომ პროფესიული ქცევის

⁶¹ იხ. იქვე.,

⁶² Disclosure Adverse to Client. იხ.

[https://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/rule_1_6_confidentiality_of_information/comment_on_rule_1_6/]

⁶³ Michmerhuizen, S., *Confidentiality, Privilege: A Basic Value in Two Different Applications*. Center for professional Responsibility, 2007 წლის მაისი. იხ.

[https://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/professional_responsibility/confidentiality_or_attorney.authcheckdam.pdf]

⁶⁴ *Clark v. United States*, 289 U.S. 1, 15 (1933)

⁶⁵ *The Attorney-Client Privilege, Most, but not necessarily all, of what you tell your lawyer is privileged*. იხ.

[<https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/attorney-client-privilege.html?fbclid=IwARIDdYwDx25Z14ZmbZ4nOiVQGqORTE5NnzeKXYRTO1XAj9FfIMNBHjbn-XA>]

⁶⁶ *Shorter v. State*, 33 So. 3d 512 (Miss. Ct. App. 2009). იხ. ასევე, *Grand Jury Subpoenas v. United States*, 144 F.3d 653, 659-60 (10th Cir. 1998)

⁶⁷ იხ. იქვე., ¶ 13

მოდალური წესები ადვოკატს აძლევდა შეტყობინების განხორციელების უფლებას, როდესაც საფრთხე ემუქრება სხვა ადამიანის სისიცოცხლეს და ჯანმრთელობას.

ამერიკის უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებებში ნათლად ჩანს პათოსი, რომ ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგია არ ვრცელდება თაღლითობის დანაშაულებსა და იმ ქმედებებზე, რომელიც საფრთხეს უქმნის სხვა ინდივიდის ბუნებით და ნეგატიურ უფლებებს. საგულისხმოა, რომ საქმეზე, *Both v. Frantz*, ამერიკის უზენაესმა სასამართლომ დააფიქსირა იგივე პოზიცია, რაც უკვე დაფიქსირებული ჰქონდა მის მიერ უკვე ადრე გადაწყვეტილ საქმეებში. საქმე ეხებოდა თაღლითობას. კერძოდ, მოპასუხე და მისი ადვოკატი ცდილობდნენ, მოსარჩელის ქონების მითვისებას, რაც დასტურდებოდა მათი სატელეფონო საუბრით. ადვოკატი უთითებდა, რომ ამ შემთხვევაში ვრცელდება ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგია. თუმცა, სასამართლომ არ გაიზიარა ეს მოსაზრება და მიუთითა იმ მნიშვნელოვან საჯარო და ინდივიდუალურ ინტერესზე, რის წინააღმდეგაც „ილაშქრება“ თაღლითობის დანაშაული. ამდენად, კომუნიკაციების დამადასტურებელი მტკიცებულებები სასამართლომ დასაშვებად ცნო და მიუთითა, რომ იმ კომუნიკაციაზე, რომლის მიზანიც არის თაღლითობის ჩადენა ვერ გავრცელდებოდა პრივილეგიით დაცვა.⁶⁸

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოსა და ამერიკის უზენაესი სასამართლოს შეხედულებებში იკვეთება მნიშვნელოვანი განსხვავება. კერძოდ, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო მიუთითებს, რომ ასეთი ფაქტობრივი გარემოებების არსებობისას, როდესაც საფრთხე ეხება კონკრეტულ სამართლებრივ სიკეთეებს, ვრცელდება პროფესიული საიდუმლოების პრინციპი, თუმცა ძირითადი უფლებით დაცულ სფეროში ჩარევა ექვემდებარება პროპორციულობის პრინციპის ტესტის მეშვეობით გამართლებას. საპირისპიროდ კი, ამერიკის უზენაესი სასამართლო მიუთითებს, რომ უკანონო მიზნების არსებობისას, ჩარევა კი არა ექვემდებარება რაიმე სახის გამართლებას, არამედ ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგია წყვეტს მოქმედებას და უკანონო მიზნის მქონე დიალოგი, კომუნიკაცია ან სხვა რომელიმე მოქმედება ექცევა ადვოკატ-კლიენტის პრივილეგიის დაცვის ფარგლების გარეთ. განსახილველ შემთხვევაში შედეგი ერთია, თუმცა, სასამართლოების მიერ ერთნაირ შედეგამდე მისვლა სხვადასხვა მეთოდისა და შეხედულებების მიხედვით ხორციელდება.

საყურადღებოა, რომ ამერიკის უზენაესი სასამართლოს შეხედულება ამ საკითხთან დაკავშირებით ცალსახაა, და იგი განმტკიცებულია არამხოლოდ სასამართლო გადაწყვეტილებებით, არამედ პროფესიული ქცევის მოდალური წესების მარეგულირებელი დოკუმენტითაც.

9. რეკომენდაცია

საქართველოს კანონი „საქართველოს საკანონმდებლო აქტში

ცვლილების შეტანის შესახებ“

მუხლი 1.

„ადვოკატთა შესახებ“ საქართველოს კანონის (სსმ, 22, 06/07/2001, 20/06/2001, №976) მე-7 მუხლს დაემატოს „გ“ პუნქტი და ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით:

„გ) პროფესიული საიდუმლოების დაცვის ვალდებულება არ ვრცელდება, მაშინ როდესაც საფრთხე ემუქრება სხვა პირთა სიცოცხლეს და ჯანმრთელობას.“

ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის

⁶⁸ *Both v. Frantz*, 278 Ga. App. 556 (2006)

კოდექსში ცვლილებების შეტანის შესახებ

მუხლი 1.

ს.ს.ი.პ. „ადვოკატთა ასოციაციის“ მიერ მიღებულ ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსის მე-4 მუხლის მე-4 ნაწილს დაემატოს „დ“ პუნქტი და ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით:

„დ) თუ ეს აუცილებელია, სხვა პირთა სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის დასაცავად.“

დასკვნა

წინამდებარე სტატიაში გაანალიზებულია კონფიდენციალურობის პრინციპის ქართული საკანონმდებლო მოდელი. სტატიის მიზანია, ადვოკატის კონფიდენციალურობის პრინციპისა და პროფესიული საიდუმლოების ირგვლივ არსებული ეროვნული სამართლებრივი ჩარჩოს სრულყოფა და კონკრეტული საკანონმდებლო ხარვეზის გამოსწორება. ამ მიზნის მიღწევისთვის თავდაპირველად გავანალიზე პროფესიული საიდუმლოების/კონფიდენციალურობის პრინციპის საკანონმდებლო ბაზა, თეორიული ასპექტები და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს სტანდარტები ხსენებულ პრინციპთან მიმართებით. შემდეგომ, იგი გაანალიზდა ფილოსოფიის ჭრილში. კერძოდ, უტილიტარიანიზმის სახელით ცნობილი ნორმატიულ-ეთიკური თეორიის კონტექსტში, იმისათვის, რომ უფრო მასშტაბურად გვეჩვენებინა რელევანტური რისკები. საბოლოოდ კი მომოხილულ იქნა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს სტანდარტი პროფესიული საიდუმლოების ძირითად უფლებაში ჩარევის გამართლების თაობაზე, ხოლო ამერიკის უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები ემსახურებოდა საილუსტრაციო მიზანს, რათა მკითხველს ცალსახა წარმოდგენა შექმნოდა აღნიშნული პრინციპის მართებული რეგულირების თაობაზე. ასევე, კანონმდებლისთვის და ადვოკატთა ასოციაციისთვის შემუშავებულ იქნა რელევანტური რეკომენდაციები.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსი (დამტკიცებულია საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის საერთო კრების მიერ. 15 აპრილი, 2006. ცვლილებები და დამატებები მიღებულია 2012 წლის 8 დეკემბრის საერთო კრებაზე);
2. „ადვოკატთა შესახებ“ საქართველოს კანონი (სსმ, 22, 06/07/2001, №976);
3. გასიტაშვილი, ე., ხუბულური თ., ბოჭორიშვილი, კ., & კვაჭანტირაძე, დ., *ეთიკის კომისიის საქმიანობა: პრეცედენტები, რეკომენდაციები, 2010-2013 წწ.* თბილისი, 2013;
4. ევროგაერთიანების ადვოკატთა ქცევის კოდექსი;
5. ხუბუა გ., *სამართლის თეორია.* თბილისი. 2015;
6. ჟურნალი „ადვოკატი“ #1- ეთიკის კოდექსის კომენტარები;
7. გაეროს ძირითადი პრინციპები ადვოკატთა როლის შესახებ (მიღებულია გაერთიანებული ერების მერვე კონგრესის მიერ დანაშაულის აღმოფხვრისა და სამართალდამრღვევთა მიმართ მოპყრობის შესახებ. ჰავანა, კუბა, 27 აგვისტო – 7 სექტემბერი, 1990);
8. ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია Rec(2000)21;
9. ეთიკის კომისიის გადაწყვეტილება, საქმე N057/10, 2010 წლის 12 მაისი;
10. ეთიკის კომისიის გადაწყვეტილება, საქმე N057/10, 2010 წლის 7 მარტი;
11. ეთიკის კომისიის გადაწყვეტილება, საქმე №027/11/, 2011 წლის 20 აგვისტო;
12. ეთიკის კომისიის გადაწყვეტილება, საქმე №106/12, 2012 წლის 11 ნოემბერი;
13. ეთიკის კომისიის გადაწყვეტილება, საქმე №092/10, 2011 წლის 14 ივნისი;
14. ეთიკის კომისიის გადაწყვეტილება #057/10, 07 მარტი, 2010 წელი;
15. CCBE RECOMMENDATIONS: *On the protection of client confidentiality within the context of surveillance activities*;
16. Spronken, Prof. Taru and Fermon, Jan (2008) "Protection of Attorney-Client Privilege in Europe," *Penn State International Law Review*: Vol. 27: No. 2, Article 9;
17. Ross Powell A. & Babcock G. (Eds.). (2016). *Arguments for Liberty.* USA;
18. Roger A., *Routledge Philosophy Guidebook to Mill on Utilitarianism.* 2009. Routledge;
19. Gibbard, A. (1984). *Utilitarianism and Human Rights.* Social Philosophy and Policy, 1(2);
20. Council Directive 2005/60/EC on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing [2005] OJ L. 309/15;
21. ECtHR, *Niemitz v. Germany*, App.No 13710/88, 1992 წლის 16 დეკემბერი;
22. ECtHR, *S. v. Switzerland*, App.No. 12629/86, 13965/88, 1991 წლის 28 ნოემბერი;
23. ECtHR, *Campbell v. U.K.*, App. No. 13590/88, 1992 წლის 25 მარტი;
24. ECtHR, *Klass and Others v. Germany*, App.No. 5029/71, 1978 წლის 6 სექტემბერი;
25. ECtHR, *Kopp v. Switzerland*, App.No. 13/1997/797/1000, 1998 წლის 25 მარტი;
26. ECtHR, *Petri Sallinen and Others v. Finland*, App.No. 50882/99, 2005 წლის 27 სექტემბერი;
27. ECtHR, *Smirnov v. Russia*, App.No. 71362/01, 2007 წლის 7 ივნისი;
28. ECtHR, *Iliya Stefanov v. Bulgaria*, App.No. 65755/01, 2008 წლის 22 მაისი;
29. ECtHR, *Crémieux v. France*, App.No. 11471/85, 1993 წლის 25 თებერვალი;
30. ECtHR, *Tuheiaiva v. France*, 2018 წლის 28 აგვისტო;
31. ECtHR, *Laurent v. France*, App. No. 28798/13, 2018 წლის 24 მაისი;
32. ECtHR, *Michaud v. France*, App. No.12323/11, 2011 წლის 19 იანვარი;
33. ECtHR, *Golder v. United Kingdom*, App. No. 4451/70, 1975 წლის 21 თებერვალი;
34. ECtHR, *Tamosius v. The United Kingdom*, App. No. 62002/00. 2002 წლის 19 სექტემბერი;
35. ECtHR, *André and Another v. France*, App. No. 18603/03, 2008 წლის 24 ივლისი;

36. ECtHR, CASE OF X. v. THE UNITED KINGDOM, App.No. 7215/75. 1981 წლის 5 ნოემბერი.
37. *Clark v. United States*, 289 U.S. 1, 15 (1933);
38. *Shorter v. State*, 33 So. 3d 512 (Miss. Ct. App. 2009);
39. *Both v. Frantz*, 278 Ga. App. 556 (2006);

40. ობ. „*The obligation on lawyers to report suspicions in the context of the fight against money laundering did not interfere disproportionately with professional privilege*“
[http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/suggam/yargi_kararlari/aihmkararlari/Michaud_v%20France_06%2012%2020121.pdf] ECHR 445 (2012) 06.12.2012;
41. *MODEL RULES OF PROFESSIONAL CONDUCT*, ობ.
[https://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/rule_1_6_confidentiality_of_information/]
42. <http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=6&t=16589>

43. *Disclosure Adverse to Client*. ობ.
[https://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/rule_1_6_confidentiality_of_information/comment_on_rule_1_6/]
44. Michmerhuizen, S., *Confidentiality, Privilege: A Basic Value in Two Different Applications*. Center for professional Responsibility, 2007 წლის მასი. ობ.
[https://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/professional_responsibility/confidentiality_or_attorney_authcheckdam.pdf]